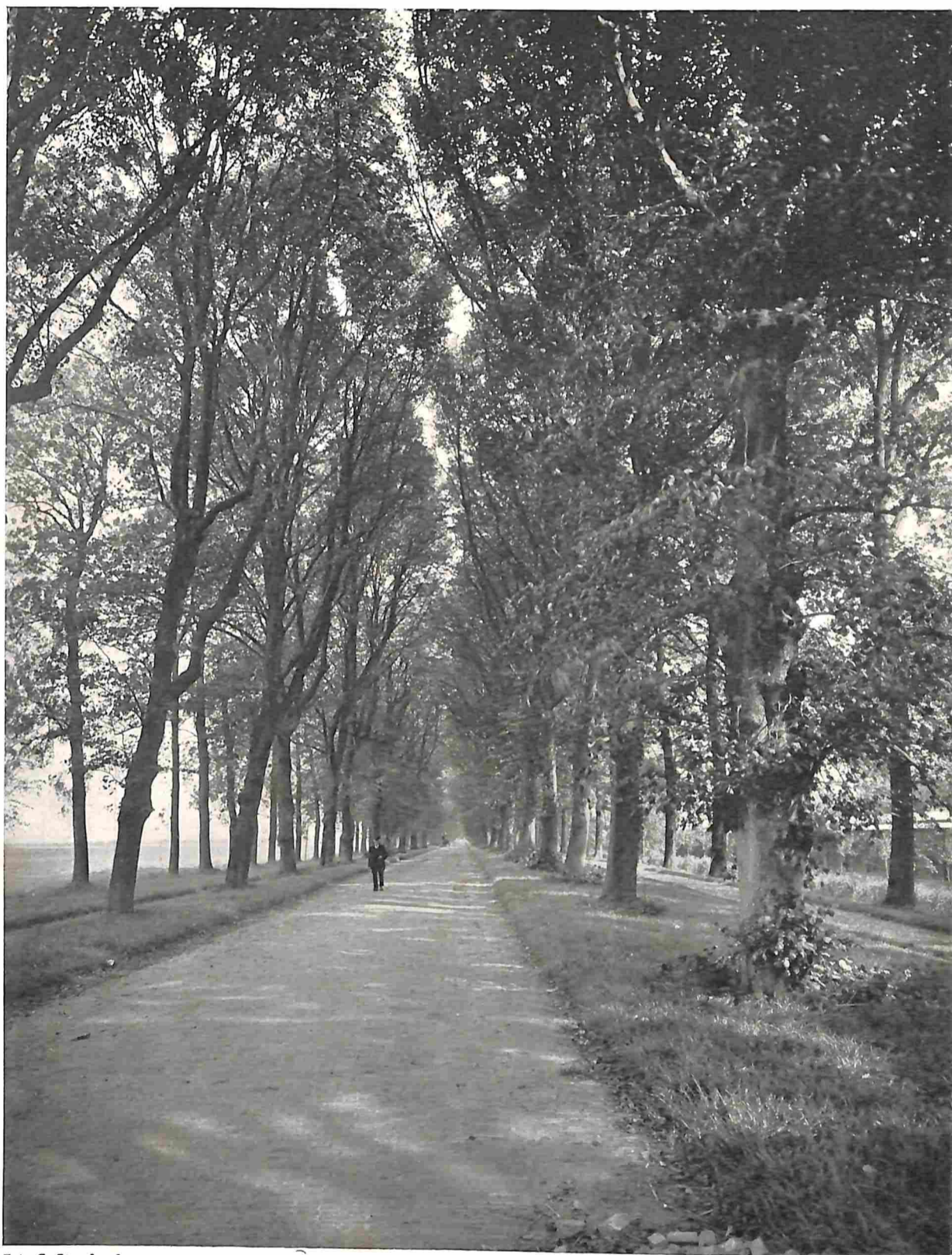

BUITEN

11^E JAARGANG N^O. 27.

ZATERDAG 7 JULI 1917.

Foto C. Steenbergh.
DE NIEUWE WEG BIJ HOORN, LEIDENDE NAAR „DE STREEK”; EEN DER MOOISTE,
DOCH MINST BEKENDE LANEN VAN NOORD-HOLLAND.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE STERRENHEMEL IN JULI, DOOR A. A. N.	BLZ. 314
DE BELANGWEKKENDE GESCHIEDENIS VAN MEVROUW BALFAME, DOOR GERTRUDE ATHERTON (27).	„ 315
DOOR DE NIJVERE „STREEK”, DOOR U. G. DORHOUT, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 313, 316—319
TROPISCHE ZINNEBEELDEN, (SLOT), DOOR TROPICUS.	BLZ. 318
DE BOSCHKOE, DOOR JB. M. v. BLANKENBERGHE, (GEÏLL.)	„ 320
BESCHRIJVINKJES, DOOR CHR. J. VAN DER LINDEN.	„ 320
MENNISTE ZUSJE, DOOR F. W. DRIJVER, GEÏLLUSTREERD	„ 321
HET ZEGEPRALEND KENNEMERLAND, (VERVOLG VAN BLZ. 284), DOOR RO VAN OVEN, GEÏLLUSTR. BLZ. 322—323	
HET AMERIKAANSCH DUEL, DOOR EWALD GERHARD SEELIGER (32)	BLZ. 323
MERRIEPAARD MET KALF, GEÏLLUSTREERD	„ 324

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74-75, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „Voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

DE STERRENHEMEL IN JULI

HET volgende overzicht geeft den stand der sterrebeelden voor 18,5 uur sterretijd, d. i. omstreeks 11 uur middelbaren tijd of 12 uur zomertijd. Men zie het Augustuskaartje van de N. R. Ct., dat half Juli verschijnt, en dat voor 19 uur sterretijd geldt.

Zenith: Draak, Lier, Zwaan;
 Noorden: Kleine Beer, Giraffe, Lynx, Perseus, Wagenman;
 Noordoosten: Cassiopeia, Cepheus, Driehoek;
 Oosten: Andromeda, Hagedis, Pegasus, Ram, Visschen, Waterman;
 Zuidoosten: Dolfijn, kleine Paard, Vos;
 Zuiden: Arend, Pijl, Schild van Sobieski, Schorpioen, Schutter, Slang, Slangendrager, Steenbok;
 Zuidwesten: Hercules, Slang, Weegschaal;
 Westen: Boötes, Hoofdhaar van Berenice, Jachthonden, Kroon, Maagd;
 Noordwesten: Grootte Beer, Draak, kleine Leeuw.

De Melkweg, die de groote aantrekkelijkheid vormt van den aan heldere sterren niet overrijken zomerhemel, is om 11 uur (12 uur zomertijd) prachtig te zien; hij vormt dan een boog, die in het N. N. O. en in het Z. vrijwel recht op den horizon staat, en bijna door het Zenith gaat. De Melkweg loopt, zooals men weet, den geheelen hemel rond, maar zijn zuidelijkste deelen zijn voor Nederland onzichtbaar. Hij begint voor ons in het sterrebeeld Argo, doorloopt vervolgens den Eenhoorn, gaat tusschen de Tweelingen en Orion door naar Wagenman, Perseus, Cassiopeia, Cepheus, Zwaan, Vos en Pijl, verdeelt zich in den Arend in twee stroomen en lost zich in het Schild en den Schutter op in afzonderlijke heldere wolken. Deze laatste zijn alleen 's zomers goed te zien, maar de zooveel noordelijker gelegen merkwaardige lichte plek in den Zwaan ziet men een groot gedeelte van het jaar.

Ik verwijs naar Buiten VII No. 23 voor een uiteenzetting van de groote beteekenis die de Melkweg voor de astronomie blijkt te bezitten, en verder naar IX No. 4.

Hoewel te middernacht het sterrebeeld Perseus nog vrij laag in het Noordoosten staat, vangt het seizoen voor de waarneming van de lichtwisselingen der merkwaardige veranderlijke ster *Algol* (β Persei) langzamerhand weer aan (zie Buiten I No. 30).

Minima hebben plaats: den 5^{en} en den 25^{en} Juli kort na, den 8^{en} en den 28^{en} Juli kort vóór middernacht.

Zodiakaallicht en *Gegenschein* zijn niet te zien.

De tijdsvereffening verandert in Juli weinig; de heele maand is de zon een minuut of vijf bij een naar middelbaren tijd loopend uurwerk achter.

De tweede helft van Juli is rijk aan vallende sterren, die in het bijzonder na middernacht optreden. Vooreerst zijn er in het eind der maand *Aquariden*, vallende sterren met een straalpunt in den Waterman; zij bewegen zich meestal vrij langzaam in lange banen.

In Juli vertoonen zich ook de *Perseiden* al in grooten getale. Deze zwerm is merkwaardig door zijn langen duur en door de duidelijke Oostwaartsche verschuiving van het straalpunt. Omstreeks den 20^{en} Juli is dit in Cassiopeia te vinden, 10 dagen later in Perseus en half Augustus in den Giraffe. Het zijn niet de *Perseiden* die hun bewegingsrichting wijzigen, maar de aarde; dat komt echter, daar wij alleen *relatieve* beweging kunnen waarnemen, op hetzelfde neer.

De aarde bereikt den 3^{en} Juli het *aphelium* harer elliptische loopbaan, het punt derhalve, waarop zij zich zoo ver mogelijk van de zon bevindt. De zonnenschijf lijkt 1' of meer dan 3% kleiner dan in Januari en wij ontvangen bijna 7% minder zonnearmte dan omstreeks Nieuwjaar. Dit feit verzacht het verschil tusschen winter en zomer voor het Noorderhalfrond, dat in Juli zomer heeft, maar verscherpt het voor het Zuiderhalfrond.

Van de heldere planeten is deze maand iets meer te zien dan in Juni. *Venus* staat na zonsondergang laag in het Zuidwesten. *Mars* komt half Juli al twee en een half uur vóór de zon op en is dus goed te zien; de roode planeet, ofschoon nog niet zeer helder, zal in de ochtendschemering gemakkelijk gevonden kunnen worden. *Jupiter* is in het begin van Juli van 14 uur af (drie uur zomertijd) in het Oosten te zien, tegen 1 Augustus al even na middernacht.

Mercurius en *Saturnus* zijn niet zichtbaar.

De totale maansverduistering van 4 Juli zal hier goed zichtbaar zijn, ofschoon de maan laag staat. Als de maan omstreeks kwart over 8 opkomt, is zij juist in de kernschaduw der aarde getreden, waarin zij tot kwart voor 12 verwijlt; misschien zal men daarna nog een uur lang den lichten sluier van de halfschaduw opmerken. Van 9 uur 10 min. tot 10 uur 47 min. is de maan geheel en al in de kernschaduw gedompeld, dus totaal verduisterd, hetgeen echter niet wil zeggen, dat zij onzichtbaar is. Gewoonlijk ziet men de maanschijf ook op het midden der verduistering nog heel duidelijk in vreemd rossig of koperkleurig licht; de tint hangt af van den oogenblikkelijken toestand, met name van de doorzichtigheid, der aardatmosfeer. Toen er na de uitbarsting van Krakatau (1883) vele maanden lang fijne aschdeeltjes in den dampkring bleven zweven, werd de maan in de aardschaduw werkelijk onzichtbaar.

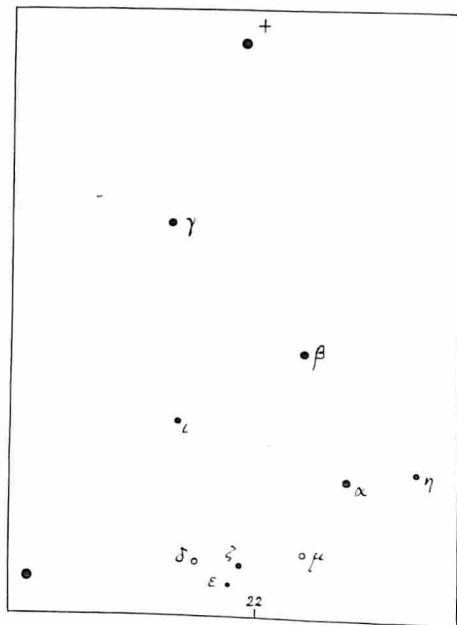
Den 18^{en} Juli is er een gedeeltelijke zonsverduistering, waarvan alleen het Zuidelijkste deel van den Stillen Oceaan iets ziet.

CEPHEUS.

Evenals Cassiopeia, de beide Beren en de Draak komt ook dit sterrebeeld bij Ptolemaeus voor. *Cepheus* (Κεφείζ), koning van Aethiopië, wiens vrouw *Cassiopeia* den toorn van den God *Poseidon* had opgewekt, en wiens rijk vervolgens door een zee-monster werd geteisterd, bood op last van het orakel zijn dochter *Andromeda*, aan een rots vastgeketend, als zoenoffer aan. Juist wilde het monster de maagd aanranden, toen de held *Perseus* op het gevleugelde paard *Pegasus* verscheen, het ondiert door den aanblik van het hoofd van *Medusa* met de ijselijke slangen deed verstijven en *Andromeda* bevrijdde. Ziedaar het verhaal van *Perseus* en *Andromeda*, ons door *Ovidius* in het vierde boek der *Metamorphosen* meegedeeld. Devijf hoofdpersonen, met inbegrip van het paard *Pegasus*, zijn als sterrebeelden aan den hemel te vinden, en zelfs het Gorgonenhoofd — waarin de bekende veranderlijke ster *Algol* — komt op de oude atlas-

lassen voor.

Het sterrebeeld *Cepheus* sluit met de reeds behandelde circumpolaire sterrebeelden den kringom de Noordpool. De ster in den linker beneden hoek van het kaartje is β Cassiopeia en bovenaan ziet men de

Noordpool en de Poolster. Ter overvloed is de uurstreep 22 aangegeven, die men ook op het overzichtskaartje van N°. 18 vindt. Met behulp van deze aanwijzingen zal men het sterrebeeld *Cepheus* gemakkelijk aan den hemel kunnen vinden: zijn voornaamste configuratie is een ruit, waarvan drie hoekpunten worden ingenomen door de sterren α , β en γ , terwijl het vierde door het gelijkbeenige driehoekje δ , ϵ , en ζ wordt gevormd.

In den tophoek hiervan staat δ Cephei, een der meest bekende veranderlijke sterren van den hemel, een ster, waarover een boekdeel zou te schrijven zijn. Als circumpolairster is zij het heele jaar door goed waarneembaar, en zoowel om deze reden als ook om het gemak, waarmee men de lichtwisseling kan constateren, is zij een der eerste oefenobjecten voor den waarnemer.

Toen Goodricke de veranderlijkheid in 1784 ontdekte, waren

er pas zes veranderlijke sterren bekend: de befaamde *Mira Ceti* (1596), *Algol* (1667) en nog vier andere.

De ster vertoont in 5^d 8^u 47^m 36^s een regelmatige lichtwisseling over zes of zeven tienden eene grootteklasse: in haar maximum is zij van de grootte 3.^m7, in haar minimum van de grootte 4.^m3. Dit beteekent dat de ster voor ons oog in haar maximum 1.8 maal zoo helder lijkt als in haar minimum. Het fotografisch gedrag der ster in echter weer anders. Fotografisch is de omvang der lichtwisseling minstens een volle grootteklasse, zoodat de fotografische plaat in het maximum meer dan 2½ maal zoo veel licht ontvangt als in het minimum; blijkbaar bevat het licht der ster bij grootste helderheid meer chemisch werkzame stralen van korte golflengte. Anders gezegd: de kleur zweemt in het maximum meer naar wit, in het minimum meer naar geel. En daar met de kleur het spectrum zich wijzigt, dat een aanduiding is voor de temperatuur der lichtbron, zoo constateeren wij de merkwaardige bijzonderheid, dat de buitenste oppervlakte der ster in het maximum heeter is dan in het minimum. Het verschil is niet gering: men schat op grond van het spectrum de absolute temperatuur dezer buitenste lagen bij δ Cephei op bijna 7000° Celsius, als de ster helder, op nog geen 5000°, als zij zwak is.

Daar hiermede is de zaak nog niet uit: δ Cephei verandert van helderheid, kleur en spectrum en is bovendien *spectroskopische dubbelster*. Het spectrum wisselt niet alleen van karakter, van algemeen aspect, maar zijn lijnen vertoonen bovendien, steeds in dezelfde periode van 5 dagen en 9 uren, kleine schommelingen, die alleen een redelijke verklaring vinden door de onderstelling, dat de ster uit twee bollen bestaat, die in 5^d 9^u om het gemeenschappelijk zwaartepunt loopen. Kan dan de lichtwisseling niet verklaard worden zooals bij Algol en consorten, namelijk door een verduistering van den eenen bol door den anderen? Neen, want bij het minimum van helderheid, zoo leert ons het spectrum, komt de helderste component van δ Cephei op ons toe, en gaat de andere van ons af; ze passeeren elkaar niet, van de aarde uit gezien, en van een eklips kan geen sprake zijn.

Een behoorlijke verklaring van het raadsel van δ Cephei en soortgenooten is nog niet gegeven; het is ondanks de geconstateerde periodieke verschuivingen der spectraallijnen voor sommige onderzoekers nog niet eens zoo heel zeker, dat de ster werkelijk dubbelster is.

Er mag misschien nog wel op gewezen worden, dat de schijnbare afstand der componenten bij spectroscopische dubbelsterren in het algemeen zoo klein is, dat geen kijker ter wereld de ster dubbel kan zien. Iets anders is het, dat onze gele dubbele of enkelvoudige ster δ Cephei op 41" afstand een blauwen begeleider van de vijfde grootte heeft, die er in een kleinen kijker een mooi paar mede vormt.

Op het kaartje ziet men ook μ Cephei aangewezen, de befaamde *Garnet δ Star*. William Herschel noemde haar zoo om de fel roode kleur. Evenals de meeste andere roode sterren is ook deze ster veranderlijk van helderheid: men vindt 4.^m0 voor het maximum, 4.^m8 voor het minimum opgegeven, maar bij zoo sterk gekleurde sterren — μ Cephei is de roodste van alle voor het bloote oog zichtbare sterren — loopen de uitkomsten der waarnemers nog al belangrijk uiteen. A. A. N.

De belangwekkende geschiedenis van Mevrouw Balfame

(27) DOOR GERTRUDE ATHERTON.

„E N toch beschuldigt u er mij van dat ik haar met den last van mijn misdaad in de gevangenis laat zitten?”

„Als de eenige manier om haar eindelijk de uwe te kunnen noemen.”

„En als ik vragen mag, hoeveel menschen zeggen wel dat ik op mijn cliënt verliefd ben?”

„Niemand... behalve dan misschien Alys, tegen zichzelf. Haar enthousiasme voor de Ster van Elsinore schijnt niet bijzonder groot te zijn. Provincialen zijn zoo grappig. Misschien zijn wij, New Yorkers, ook wel landelijk, in onze neiging om te vergeten dat er nog een ander Amerika is. U ziet wel in hoe zeer de zaak mij ernst is. Geloof u niet dat u mij zoudt kunnen vertrouwen? De heele wereld weet dat een geheim bij een lid van de pers wel 't allerveiligst is.”

„O, ik heb een allertreffendst vertrouwen in uw eer, en een enorme bewondering voor uw openhartigheid, en de diepste sympathie voor een eerzucht die zoo natuurlijk is in iemand die met genie behept is. Ik vraag me alleen af, of u, als ik u de inlichtingen gaf, die u schijnt noodig te hebben, mevrouw Balfame in de gevangenis zoudt laten blijven en misschien ter dood laten veroordeelen.”

„U moet me niet voor den gek houden! Ja zeker zou ik dat. Omdat ik weet, dat ze negenennegentig van de honderd kansen heeft om vrijgesproken te worden, en dat, als zij veroordeeld werd, u direct naar voren zoudt komen en de waarheid vertellen.”

„En u gelooft dus werkelijk dat ik het gedaan heb?” Hij had de handen in de zakken en balanceerde zich op de hielen. Er sprak zeer zeker geen spanning uit zijn losse, lange gestalte, doch het licht van de straatlantaren, dat door een lagen tak viel, wierp schaduwen op zijn gelaat, zoodat het bleek leek, en

even hol als het gelaat van een actrice op leeftijd op een film in de cinema. Hij leek Miss Austin schuldig toe, doch haar opkomende irritatie hield er haar van terug, medelijden voor hem te voelen.

„Zeker doe ik dat, meneer Rush. Het lijkt mij de eenige logische uitleg...”

„U bedoelt de logisch fictieve...”

„Ik schrijf geen detective-romannetjes...”

„Net een roman dan?”

„Ja, dat geef ik toe. Een goede roman is een logische copie van het leven. De verwickeling ontstaat uit de personen, reageert erop, en is even onvermijdelijk als persoonlijke gaven, eigenaardigheden en tegenstellingen. Doorgrond uw personen en u kunt het nooit mis hebben.”

„U is wel de kundigste jonge dame die ik ooit ontmoet heb. En daarom voel ik er mij ook van overtuigd, dat u dergelijke bijkomstige hulp als een bekentenis van een moordenaar niet noodig hebt. Omdat uw premissen absoluut juist zijn... zult u 't veel beter zèlf uitwerken. Ik denk hier aan de tegenstellingen waarvan u sprak — zoowel in het leven als in de personen.”

„U houdt me voor den mal. Maar de zaak is heelemaal niet om mee te spotten!”

„Neen, dat is ze waarachtig niet. Maar u verwacht toch zeker niet van me, dat ik er zoomaar een bekentenis zal uitgooien, zonder me daar eens een nacht op beslapen te hebben.”

„Ik waarschuw u: als u het mij niet uit eigen beweging vertelt, dan zal ik 't zelf wel uitvinden. En dan schrijf ik erover in mijn blad. Om mee te beginnen, zal ik zien te weten te komen of u op dien Zaterdagavond werkelijk iemand in Brooklyn gesproken hebt. Ik zal de namen opscharrelen van iedereen die u in Brooklyn kent.”

„Nou, dat wil nog al wat zeggen. Ik vrees dat het heele proces dan allang is afgelopen.”

„Ik zal de heele bende aan 't werk zetten. Maar als u het me vertelt, dan is u absoluut veilig.”

„De literaire zijde van de kwestie zou me kunnen beïnvloeden, ware het niet dat ik vreesde voor een lafaard te worden aangezien... door mijn schoone afdeigster.”

„O! Hoe durft u? Ik wil uw geheim heelemaal niet tegen u gebruiken. Ik meende dat ik u voldoende had uitgelegd... hoe durft u zoiets te zeggen!”

„Ik vraag nederig excuus. Misschien omdat het zoo'n nieuwe en vleierende varieteit is, verdient hij een nieuwen naam. Ik vrees dat de geest van iemand die altijd in wetboeken zit te snuffelen, hopeloos automatisch wordt in zijn gevolgtrekkingen...”

„Och! Goeden avond!”

Zij waren aan het hek van Alys' huis gekomen. Rush deed het open en ging er binnen, achter Miss Austin aan. „Ik geloof, dat ik ook maar even bij Miss Crumley aanloop,” zeide hij. „Ik heb het de laatste weken te druk gehad om iemand op te zoeken, maar vanavond moet ik eens wat rust nemen, en ik kan me geen absoluut rust voorstellen dan een avond in het atelier van Miss Crumley. Ik zie daarbinnen licht... laten we er omheen gaan en mevrouw Crumley niet storen.”

XXVI

Miss Austin bleef slechts heel kort in het atelier. Zij was met het geval verlegen en bovendien boos, en Rush was niet het eenige voorwerp van haar toorn. Zij verwenschte zichzelf, niet alleen omdat zij zich door haar literair enthousiasme zoover had laten meevoeren dat zij geprobeerd had dwang uit te oefenen, en gevaar had gelopen door een expert in criminaliteit allernaangenaamst betiteld te worden, doch in de eerste plaats omdat zij zoo impulsief gesproken had, en zich in de kaart had laten kijken. Zij was van plan geweest den ellendeling beter te leren kennen en hem met bijzondere fijnheid tot een bekentenis te brengen. Doch hij was onkwetsbaar gebleken voor haar maagdelijke wenken, dat zij hem beter wenschte te leren kennen: en eveneens was hij niet ingegaan op haar jongensachtige uitnoodiging om op een avond eens kennis te komen maken met een aantal van de pers-jongedames, die allemaal zoo hun best deden voor zijn cliënt. Een kwartier alleen met hem in de rustige straten van Elsinore, was een kans die misschien nooit terug zou komen, en zij had zich door haar impulsies laten meeslepen.

Zij was nu meer overtuigd dan ooit dat hij David Balfame gedood had, doch, hoewel zij niet van plan was hem te verraden, zelfs al vond zij de bewijzen door geduldig speuren, vond zij het toch verstandig hem in spanning te houden, daar de onrust van geest, veroorzaakt door dezen constanten druk van buitenaf hem eventueel wel eens naar haar kon drijven om raad en hulp.

Evenals alle gezonde, jonge Amerikaansche romancières, was zij een onverbetterlijke optimiste, die nog in 't minst niet geleden had onder de practische ervaringen van het New-Yorksche reportersleven.

Na eenige oogenblikken van sleepende conversatie kondigde zij aan dat „zij op een hol weg moest” en toen Alys de deur opendeed, wendde Miss Austin zich naar den advocaat, die opgestaan was en bij de kachel stond.

„Goeden avond, meneer Rush,” zeide zij allerliefst, „ik ben toch zoo blij, dat u die arme mevrouw Balfame verdedigt, maar weet u, ik heb eigenlijk nooit geloofd dat zij het gedaan had, en ik heb goede redenen te gelooven, dat wij binnen veertien dagen allen de waarheid zullen weten.”

(Wordt vervolgd.)

Foto C. Steenberghe.

DOOR DE NIJVERE „STREEK”. DE DRIEBOOMSLAAN (OUDTIJDS „DRIEBOOMDE CINGEL”) BIJ HOORN.

DOOR DE NIJVERE „STREEK”.

ONGETWIJFELD is het „Buiten” gelukt, in een serie bijzonder fraai geïllustreerde artikelen, belangstelling te wekken voor de oude vesten Hoorn en Enkhuizen, rijk aan historisch schoon. Moge het mij gegeven zijn, voor een wijle de gedachten der lezers te kunnen bepalen tot de nijvere dorpenrij, — „de Streek” — welke zich slingert tusschen genoemde oude Zuiderzeesteden.

In „Claas Bruins Noordhollandsche Arkadia, verrijkt met aantekeningen van den Heere Gerrit Schoenmaker en verciert met printverbeeldingen” — maken vier gefingeerde personen, *Goedaard, Weetlust, Zedenlust* en *Waarmond*, een reis door Noordholland boven 't Y en op bladz. 190 van dat interessante werkje vraagt *Weetlust*.

Hoe heet dees Streek, zo net en dicht bewoont?

En *Waarmond* laat er op volgen:

Het is de Streek, dit hebt ge wel geraden.

Weetlust.

Bekoorlijk zijn dees schoone wandelpaden.
ô, Lommerrijk gewest vol lieflijkheid!

In een aantekening lezen we daaronder:

„De Streek. Een rijweg tusschen de Steden Hoorn en Enkhuizen, gemaakt in het jaar 1669 wanneer maar weinig jaaren te vooren de vaart van Amsteldam op Hoorn was aangelegt, zijnde lang in overleg geweest of tusschen de twee eerstgenoemde steden een vaart of rijweg zoude gemaakt worden, en het laatst vastgesteld deeze weg de Streek genoemd, aangevangen, zijnde ruim vier duizend en vijf hondert roeden lang, gestraat met klinkers op zijn kant, ten meesten deelen aan weersijden met boomen beplant, en al langs met huizen voorzien, leidende door de Dorpen Westerblokker, Oosterblokker, Hoogkarspel, Lutjebroek, Grootebroek en Bovenkarspel, als mede door de Gerechten van Binnewijsent en Westwout, welke twee laatste Kerken een weinig ter zijden, en niet zoo na aan de rijweg leggen.” —

Het lijkt ons niet onaardig de vier reizigers uit ouden tijd te vergezellen op hun tocht door de Streek, die er destijds natuurlijk heel wat anders uitzag dan tegenwoordig.

Zij verlaten Hoorn door ^{*}de ^{*}— ^{*}helaas — in 1871 gesloopte Koepoort, volgen eerst de Koepoortsweg, toen met lusthuizen omzoomd, bewonderen de „drieboomde Cingel” een van de thans ongelukkiglijk steeds met meer leelijke huizen bebouwde lanen in het bekoorlijke plekje grond ten oosten van den Koepoortsweg met zijn tuinderijen, slaan rechts af den toen pas aangelegden en dus nog niet zoo imposanten Nieuwen weg in, thans een der schoonste lanen van Noord-Holland, al is bij 't

opgroeien der boomen een der boomenrijen — er waren er aanvankelijk drie — geveld, en komen, na de nog steeds bestaande herberg „de Nadorst” gepasseerd te zijn, in Westerblokker, het eerste dorp van „de Streek”. „In het jaar 1413 wierd Ooster- en Westerblokker te zamen met Westwoude voorzien met Poorter en andere rechten, zullende voortaan de stede van Westwoude genoemd worden, waar bij in het jaar 1492, ook gevoegt wierd Binnewijsent. Onder de Ban van dit Dorp was voorheen gelegen het klooster Nieulicht, genoegzaam tegen de Ban van Swaag aan, in het jaar 1388 aangevangen op een erf en door bestier van Meindert Eupers, die ook het kleed der orde aantrok. Het klooster werd in oude schriften genoemd dat der H. Maagt Maria van 't Nieuwe Licht te Blochem. Het was voorzien met een spitze tooren, die voor die van Swaag niet behoefde te zwigten. Het bezat een menigte van Landerijen, en deelde, voornamentlijk in de winter, aan noodlijdende aalmoessen uit, zomtijds volgens P. Opmeer, wel aan duizend menschen op een dag”. Het bedoelde klooster is in 't laatst der 16^e eeuw afgebroken. Eenige jaren geleden is in Westerblokker wederom een fraai nieuw klooster gesticht, voornamentlijk tot verpleging van ouden van dagen.

Langs Oosterblokker komt men nu te Westwoud. Herinnerd wordt aan de voormalige kerk, 't zoogenaamde „Heidensche kerkje”. „Die staat op een hoogte, is geheel van duyfsteen, en heeft boven den ingang onder het Toorentje in de steen gebakt het jaargetal 333.” Aangevoond wordt, dat het jaartal 1333 moet zijn. Verschillende bewoners van Westwoud herinneren zich nog zeer goed het oude kerkje, dat jammer genoeg niet gespaard is gebleven. Over Hoogkarspel en Lutjebroek wordt weinig merkwaardigs verteld. Belangrijker was Grootebroek, waaronder tevens begrepen waren Hoogkarspel, Lutjebroek en Bovekarspel. Zij verdroe hoog Rechtsgebied, en zond haar gemagtigde naar de staten van Holland. Verder lezen we van Grootebroek:

„In dit Dorp is behalve een schoone kerk, aanzienlijk Raadhuis, nette Waag, voorheen mede geweest een klooster, St. Elisabeth toegewijd, wierd bewoond door zusters, leevende na de derde Regel van S. Franciscus, waarvan in het jaar 1463 de maat van bezit bepaald wierd. In het jaar 1575 wierd van een gedeelte laater, een gemeen oude Mannenhuis.

Bovekarspel is van Hoorn af te rekenen het laatste in de Streek, omtrent vierhonderd roeden van Enkhuizen. Al in het jaar 1355 moesten zij tot de manschap, waarop Enkhuizen gesteld was, haar aandeel leveren. In het jaar 1703 overkwam haar het ongeluk van brand, waar door in de Streek na de stad toe het tusschen de zestig en zeeventig huizen verteerd werden. Achter dit Dorp legd Broekerhaven, aangelegd, niet tegenstaande de heevige tegenstand van de stad Enkhuizen. Dezelve is in de Ban

Foto C. Steenberg.

DOOR DE NIJVERE „STREEK”. OUDE BOERDERIJ VAN 1659 TE WESTERBLOKKER.

van Bovenkarspel, omtrent 400 roeden regt van de kerk na de Vriesche Zeedijk, in de zelve dijk gegraven in of even na het jaar 1449.”

* * *

Tot zoover onze historische aantekening. Hoe is sinds de Streek veranderd! Slechts hier en daar bemerkt de opmerkelijke beschouwer een interessant oud geveltje, herinnerend aan vroegeren tijd. In dit verband herinneren we aan een bijzonder fraaie oude Noordhollandsche boerderij te Westerblokker, waarvan men een afbeelding hierboven ziet. Deze eigenaardige boerenwoning met haar karakteristiek front dateert van het jaar 1659, welk jaartal in 't kozijn is aangebracht. Op het deurkozijn bemerkt men nog eigenaardig beeldhouwwerk, voorstellende het verhaal van den Barmhartigen Samaritaan.

Het geheele gebouw rust op een zoogenaamd „vierkant” van zwaar eikenhout, nog geheel gaaf. Trouwens, voor de geheele binnenbetimmering is kostbaar eikenhout gebruikt.

Niet vergeten willen we de overbekende boerderij van Burgemeester Neefjes te Westwoud (afb. op blz. 319). Dit is nog één van de boerderijen, waar des zomers het oud-porcelein de stallen siert, waar de oude kaaspers troont op de keurig geveerde steentjes, van den „koegang”. Onwillekeurig valt in 't oog de zoogenaamde fraai getimmerde deur in het front: de zoogenaamde „doodendeur”, die alleen gebruikt wordt, wanneer de „lijkstoet” het huis verlaat.

In het voorjaar van 1914 heeft onze Koningin een bezoek gebracht aan deze echt ouderwetsche Noordhollandsche boerenhoeve.

Ter herinnering aan dit „hoog bezoek” is in den voormuur van de boerderij een gedenksteen aangebracht.

Niet zelden is in dergelijke oude boerenhuizen nog bewaard gebleven de bijzonder fraaie hoogopgaande gewelfde schouw van tegeltjes, meestentijds voorzien van schilderachtige figuren, dikwijls fraaie Bijbelsche tafereelen voorstellende. 't Oud porcelein wordt hoog in eere gehouden, en hier en daar vindt men kostbare verzamelingen in „glazen kasten” tentoongespreid. De opkooper doet in de meeste gevallen vergeefsche moeite om een stukje te bemachtigen. De collectie blijft in de familie bewaard als een kostbaar kleinood, dat men niet mag schenden. In den zomertijd, als 't vee in 't land is, loont het de moeite een kijkje te nemen in den koegang, met fraaie „loopers” bedekt. De stalruimte is zindelijk bestrooid met helder witte schelpjes, en langs de wanden prijken soms groote borden van oud-porcelein, terwijl soms op ieder onderdeel van den stal een oud-koperen voorwerp: theestoof, doofpot enz. is geplaatst. Soms wordt des zomers een gedeelte van den stal tot zomerwoning van het boerengezin ingericht.

Langzamerhand echter verdwijnen vele ouderwetsche boerderijen. Een paar jaar geleden nog zijn te Binnenwijzend, onmiddellijk grenzende aan de Streek, enkele fraaie oude boerenplaatsen een prooi der vlammen geworden.

Toch zoekt ge bij uw bezoek niet vergeefs naar ouderwetsche gebouwen, waar de gastvrijheid woont, en men u hartelijk ontvangt.

Voornamelijk moet ge ze zoeken in het Westelijk deel der Streek: in Westwoud en „de Blokkers”. Hier vraagt nog de aandacht de oude, fraai gebouwde kruiskerk te Oosterblokker, die den laatsten tijd echter zeer bouwvallig werd. Gelukkig wordt het historische bouwwerk door financieelen steun van Rijk en Provincie geheel gerestaureerd.

In het Oostelijk deel bloeit de tuinbouw. Hier is men in 't land van de vroege aardappelen, van de „Streeker muizen”. Aardappelenteelt en koolbouw treft men overal aan, waarvoor honderden bij honderden hectares vruchtbaar land in cultuur zijn gebracht. En nog steeds meer wordt in dit deel der Streek het groene land (weide) gestroopt (omgeploegd). Hier loont het de moeite 's zomers een kijkje te nemen aan de aardappelveiling bij station Bovenkarspel. Dagelijks passeeren er dan in 't drukst van de campagne 300 en meer schuiten de veiling. En als 's avonds de aardappeltreinen vertrekken — in normale tijden berust het vervoer grotendeels op export naar Duitschland — ziet men niet zelden een locomotief met 40 à 50 volgwagens alle volgeladen met Streeker muizen.

In den natijd begint de bloemkoolcampagne. Bij vorstvrij weer snijdt de Streeker landman tot diep in December nog zijn bloemkooltjes, die hij dikwijls voor hooge prijzen ter markt brengt.

* * *

Zoo is de Streek te onderscheiden in de Westelijke weidestreek, en de Oostelijke tuinbouwhoek. Vooral dit laatste gedeelte is zeer dicht bevolkt. De huizen staan naast elkander, terzij van den straatweg. Ja, in de laatste jaren was het woninggebrek van dien aard, dat geheele wijken zijn bijgebouwd. Vooral Grootebroek heeft zich zeer sterk uitgebreid. Zoo moderniseert dit gedeelte der nijvere dorpenrij hoe langer hoe meer, natuurlijk ten koste van het eigenaardige, het karakteristieke. Veelal zoekt men hier tevergeefs naar historisch schoon: de groote-vlucht-nemende tuinbouw doet al het ouderwetsche verdwijnen. Slechts een enkel geveltje, een enkele ouderwetsche Noordhollandsche boerenwoning herinnert nog aan den vroegeren tijd. Toch hopen we in deze weinige regels belanstelling te hebben gewekt voor een der nijverste deelen van Noordholland, waar men weet van „handen uit de mouwen”.

U. G. DORHOUT.

TROPISCHE ZINNE-BEELDEN.

(Slot).

IN die uren van verbijsterende stilte maakt weer het geluid van het tortelduifje een zeer bizonderen indruk; het is een geluid, waar het suffende bewustzijn zich onbewust aan vastkleeft. Als ik mij hier in Holland intens wil indenken in de gewaarwordingen van het Tropische middaguur, speelt in mijne herinnering het p'rkoetoet geluid een voorname rol. Verbijssterende hitte.... fel-oogschendend licht.... verdooving.... en het getortel van de p'rkoetoet.... het is alles één en onscheidbaar in de herinnering samengeklonken. Als de avond begint te vallen; als de nachtgeluiden en de mysterieuse dingen van de Tropische donkerte beginnen te werken; als de menschenziel met hare fantasmen gereed staat den sprong in het duister der Tropen te maken; als de noodlots-geheimzinnigheden hare tooverwebben en toovergeluiden over de zich verduisterende aarde beginnen te weven; als de menschenziel voelt te worden overgeleverd aan het Indische „Dat“; dan is het de p'rkoetoet die ons weer tot eenige bezinning schijnt te roepen. Ook dán weer klinkt haar getortel als een *bezweering*. Als de Tropen op hun meest typisch zijn, klinkt dat merkwaardige bezweeringsformulier door de lucht....

Dus! blijkt, dat de Inlander *niet toevallig* dit diertje tot huiselijke- en vooral tot zielsgemeenschap heeft uitverkoren. Thans voelen we immers den dieperen grond die tot die keuze geleid heeft. Thans voelen we immers, intuïtief, dat een dier met zoo'n aard, met zulke opvallende gedragingen, *thuis behoort* in het leven van den Tropenbewoner, thuis behoort in den gedachten-gang, in het ontvankelijke gevoelsleven van den Inlander. Deze steun heeft hij nodig in zijn hooger leven; een dergelijken steun heeft de animistische Javaan onvoorwaardelijk nodig, al zou hij er een moeten fantaseeren en in beeld brengen zooals bij tal van andere volken, die den beeldendienst schiepen, het geval is. Maar een dergelijken beeldendienst heeft thans de Javaan niet absoluut van noode. Immers, Allah gaf hem, uit de natuur, de p'rkoetoet, dat diertje met zijn wonderlijk gedrag om te roekoën in die omstandigheden waarin de Inlander zich aan den greep van het op'menschenzielen beluste noodlot voelt overgeleverd. Maar daarom weet hij dan ook, dat de p'rkoetoet een speciale, bizondere gift is van Allah, en daarom een heilig diertje; een speciale schepping ter wille van Allah's troetelkinderen, de oorspronkelijke bewoners der keerkringen; daarom heeft iedere Inlander dan ook zoo'n tortelduifje in 'n kooi in zijne woning hangen.

De Inlander weet, dat, een duizeland aantal tijdperken geleden, toen nog geen menschen de wereld bewoonden, op aarde alleen de Elementen, de Natuurgeesten vrij spel hadden, die van deze ongebreidelde buitengemeen onbescheiden gebruik maakten en er lustig op los pleizier maakten. Toen woedde alles in volle kracht, toemeloos; aarde en lucht waren ten prooi aan de geweldigste beroeringen, een branding gelijk. De aarde zelf leek wel in een golvende beweging en de luchten daverden van bandeloze loeiing, zonder ophouden. De oorspronkelijk groote chaos van het heelal was door de schepping der afzonderlijke werelden in millioenen kleinere gesplitst, zonder er minder op geworden te zijn: ieder wereldje was en bleef in benauwende beroering. In een abstract oogenblik klaarblijkelijk, plantte Allah toen hier op aarde de mensch. Wat moest er echter in die wilde omstandigheden van het mensdom terechtkomen. De door den Schepper met zoo veel moeite opgebouwde, kunstige tabernakeltjes van vleesch werden als kaartenhuisjes door de brute beroeringen der Oer-elementen verzwolgen. Reeds onmiddellijk scheen het geheele mensdom ten doode gedoemd. Weldra overdreunde een wanhoopsgekrijt het gejoel der zich bandeloos vermakende natuurgeesten; doodsclanken klonken op naar de Hemelen; heftige verwijten van uit de richting der woelende aarde drongen door tot Allah's oor. Hij hoorde zich door de menschen op aarde toesmeeken om de schepping der mensheid maar weer te niet te doen omdat het voor haar geen leven was te midden der bloeddorstige Natuurgeesten die zich uitbundig vermaakten met het dooden en met de doodsangsten van Allah's kinderen. En de Schepper, die nu nauwkeuriger toezag, die nu de groote nood waarin de men-

schen verkeerden gewaar werd en getuige was van de bovenmenselijke, ongelijke worsteling om het bestaan van zijn hoogste en liefste scheppingsproducten tegen de Natuurgeesten, gebood met donderende stem aan deze laatsten om hun fatsoen te bewaren en tot rust te komen. Het ontzettende standje, waarbij het geheele heelal uit zijn voegen dreigde te kraken en de laatst overgebleven menschen, op een paar na, door Allah's bulderenden stem verpletterd werden hielp inderdaad. Voor den Meester kropen de Elementen schielijk in hun schulp en een tijdperk van volkomen rust daalde over de aarde. Spoedig was deze weer bevolkt en bebouwd; Allah zegende als vergoeding voor het doorgestane leed, uitbundig der menschen arbeid en verstand en vruchtbaarheid. Sedert vermeide Hij zich, eeuwen lang, met het geduldig aanhooren van de dankbetuigingen en hulde-beden die van de aarde tot hem opklonken.

Doch de schrik, die aanvankelijk de Natuurgeesten bevangen hield, begon allengskens te verslijten. Ze voelden zich sterk onbehagelijk en bovenal ietwat stijf van de lange, gedwongen rust. Toen stak er een eerst één been uit, een ander 'n arm....; er kwam eerst een lichte, daarna een heftigere beroering.... en op een avond, toen ze langzamerhand de lang ontbeerde smaak er weer van beet gekregen hadden en bekend was dat Allah voor zaken naar het andere einde van het heelal was, konden ze zich niet meer houden en brak het festijn der Natuurgeesten weer eens op z'n ouderwetsch los! Bliksem, wat een janboel werd het weer; de aarde werd weer eens in orgiën omgekeerd.

Op een héél ver verwijderde ster, terwijl Hij bezig was uit het zweet zijns aanschijs vlooien te bootseeren, een kregeligmakend peuterwerkje, hoorde Allah tot zijn woede de onbedaarlijke herrie waar boven uit dezelfde noodkreten klonken, die hij zich nog van eenige eeuwen geleden herinnerde. Gepikeerd en bleek van ergernis, terwijl de vlooi die op bakken na klaar was, in agitatie tusschen zijn duim en vinger werd verpletterd, vloog Hij met een klinkende kreuzdonnerwetter op de aarde af; het licht der sterren doofde van het gedreun zijner vloeken. Ontzettend werd den Natuurgeesten de huid uitgevegd. De bliksem kromp ineen tot de grootte van een glimworm; de donder kon zich niet meer meten met een windje van een schoothondje: zò ontzettend schrokken ze. Waarborgen verlangde Allah, opdat het ergerlijk gedrag der Elementen een einde zou nemen. Op hunne knieën beloofden ze beterschap.

En toen was het, dat Allah op het vernuftige idee kwam, wat een keerpunt betekende in de geschiedenis der aarde, *om de Natuurgeesten een geweten te geven!* Voor iedere Natuurgeest schiep hij een geweten. Doch ter wille van een beter te controleren contact tusschen Mensch en Natuurgeesten en als bewijs van een heilig verbond tusschen Allah

en de menschen zouden deze gewetens den Menschen tot pand gegeven worden. De gewetens der Natuurgeesten werden nu tezamen verenigd, in één omhulsel, en dit omhulsel dat door den Schepper speciaal voor dit doel in een poëtisch oogenblik werd geschapen, was de..... p'rkoetoet!

Zoo is dus de p'rkoetoet het geweten der Natuurgeesten, het geweten der Elementen!

Als deze Elementen, in hunne Tropische opvliegendheid, te ver dreigen te gaan in hunne baldadigheden.... dan is op dat moment het gekoer van het tortelduifje hun geweten, dat hardop de belofte die zij eertijds Allah hadden gedaan. Vandaar dat de p'rkoetoet tortelt bij noodweer, bij onweer, bij zware regens, bij tijdens al die oogenblikken dat de Natuurgeesten meestal maar al te duidelijk de vertolkers zijn van het Noodlot. Daarom is de p'rkoetoet de machtigste symbool-drager, het belangrijkste en zò poëtisch, maar bovenal zoo grootsch voorgesteld en vereerd mers van het Oosten. De verheerlijking van de p'rkoetoet is, hoe, intuïtief, die droomers het geweten hebben gevoeld als *het* als de Goddelijke genade.

Zoals in Christelijke landen de regenboog een symbool is van

Foto C. Steenbergh.

DOOR DE NIJVERE „STREEK“.
HET RAADHUIS TE GROOTE BROEK.

DOOR DE NIJVERE „STREEK”.
HET Z.G.N. HEIDENSCH KERKJE TE WESTWOUD,
AFGEBROKEN IN 1878.
Naar de ets van A. Zeeman.

het verbond tusschen God en menschen zoo is dit in Indië de p'rkoetoet en deze met de diepere beteekenis van het geweten als zoodanig; hoe subtiel, hoe uiterst fijn, hoe diep gevoeld van die... heidenen. Als men, als superieur Wester-Noorderling, een soort gevoel van glimlachend medelijden voelt opkomen over de naïve zielsaanhankelijkheid van den Inlander tot het tortelduifje, dat nietige broze diertje en er zich over verbaast waar een kinderachtige, laag ontwikkelde menschenziel zich in hare ongegronde benaauwenis al zoo niet aan vastklampt, dan lacht men slechts over een grove uiterlijkheid. Als men echter weet dat in die aanhankelijkheid tot de p'rkoetoet verborgen ligt de triomf van het Geweten; als men weet dat een angstig vastklampen aan dit tortelduifje, een vastklampen is aan het Geweten, een heilig beroep op het Geweten, de erkenning van het Geweten als de pijler van den Brug der Redding, dan voelt men als openbaring dat ook in dit, zéér teere, opzicht, de Heiden geraakt is tot hetzelfde zedelijke steunpunt waarop ook de Christelijke godsdiensten zijn gegrondvest. Doch bij deze laatste is het een koel-cerebrale leerstelling, terwijl onze Heiden precies dezelfde gedachte op de gelukkigste wijze, subtiel, belichaamd heeft in een poëtisch wezentje, uit de Schepping zelf gegrepen, en dat in zijn attributen een aangrijpende vertolker is van het Wezen van het Geweten.

Maar laten we vòòr alles bedenken, dat deze uiterst subtiel en zeer hoogstaande legende niet het uitvloeisel is van het Mahomedanisme of een andere hoogere godsdienstvorm, doch een prachtig gevoelde conseqwentie is van het Animisme, een zoogenaamde lagere geloofsvorm. Maar in deze legende heeft het Animisme getoond, zich met den hoogsten godsdienstvorm te kunnen meten en mij dunkt dat een geloofssysteem, dat tot zulke hooge concepties kan komen en inderdaad komt, niet botweg in zijn geheel veroordeeld mag worden om er klakkeloos wat Christelijks voor in de plaats te geven. Is de Christelijke Wijsheid in hare diepste gronden schooner dan de Animistische? In deze legende heeft de *Natuurgodsdienst* zijn hoog recht van bestaan bewezen, en is het begrip „heiden” gereduceerd tot heiden in *kerkelijken*, niet in *religieuzen* zin.

De p'rkoetoet is het geweten van het Noodlot! Alleen natuur-droomers kunnen zulke tegenstrijdige begrippen, met diepen zin, paradoxaal tot elkaar brengen. Altijd waakt de p'rkoetoet. Soms midden in den nacht, als alles slaapt, klinkt ploseling het klagend gekoer...; welke Inlander schrikt dan niet, want het is het bewijs dat ongeziene noodlots-machten, ziekte, dood, rampen, rondom sluipen, onmerkbaar...; maar het geweten waakt, het geweten der Natuur en dat brengt het noodlot weer tot bezinning. Er zijn van die zwoele nachten die uren lang weerklinken van p'rkoetoet getortel. Wonderlijk klinkt het. Het is het geweten dat niet slaapt, het geweten van de Natuur. Te midden van het mysterieuze is de p'rkoetoet de waker, de troost der Tropen-nachten, het geweten dat het noodlot afhoudt van booze invloeden. In de brandende hitte voorkomt het geweten der Natuur den vuurdood van het leven. Te midden van de bandjir-vormende regenstroomen, te midden van het ontzettende Tropennoodweer, temidden der bevende en puffende vulkanen, is het de p'rkoetoet, het natuur-geweten, dat al de onheilen voorkomt of binnen perken houdt. De p'rkoetoet is daardoor het Universeele geweten, de bezweerster der sètans, de booze geesten bij uitnemendheid „de vorsten der lucht, machtig ten kwade, die den zuigeling doen sterven aan de moederborst en den buffel op het halfgeploegde veld dood doen neervallen; die heele dorpen doen afbranden en den rijpen oogst wegspoelen door den vloed en die menschen verleiden tot diefstal, bedrog, roof en geweldadigheid”. En op deze wijze, volgens het allerlaatst meegedeelde, wordt onge-

merkt de p'rkoetoet ook het geweten van den Inlander zelf, de incarnatie van zijn eigen geweten en is het duifje als zoodanig het zinnebeeld der gemoedsrust, van den zielsvrede. Het algemeene verlangen van de Inlanders om een p'rkoetoet in huis te hebben is dus een bijzondere, en voor ons, Heidenbeoordeelaars, te waardeeren uiting van het besef, dat het geweten onmisbaar is en dat het geweten de drager is der zielsrust. In zijn hulpeloosheid tegenover de Tropische natuurphenomenen voelt de Inlander dagelijks de noodzakelijkheid van dien hooger steun. De invloed die de omringende natuur op hem heeft, bewijst hem hoe verloren en vernietigd in de volkomenste zielsverwilderung een mensch is, die zonder geweten leeft. Het geweldige noodweer der Tropen is dan voor hem het symbool van een gewetenloos „in schrikbeelden ontwaakt, bewustzijn,” hetgeen hem angstig weer naderen doet tot zijn geincarneerd geweten, de p'rkoetoet, het zinnebeeld van de ziel die rustig is en vol vertrouwen te midden van de rampen en de moeilijkheden van het leven. Zoo is de p'rkoetoet verbonden met de hoogste en meest ideële zijde van des Inlanders leven. In het wezen van de p'rkoetoet stijgt het hogere van den Inlander ten top. Zoo is de p'rkoetoet geworden de incarnatie van des Inlanders Heiligen Geest. Hoe wonderlijk dat dit beeld samenvalt met het symbool daartoe in Christelijke landen: de duif. Zou, zooals wel meer is aangetoond, deze, onze duif, in het duister der voorgeschiedenis niet afgeleid zijn van het overeenkomstig symbool der Tropenlanden: de p'rkoetoet, het tortelduifje van Insulinde....

Hier en daar plegen wel eens geruchten op te duiken dat de p'rkoetoets betooverde wonderschoone nymphen zouden zijn, waarvoor het sesam der verlossing verloren is geraakt of althans niet bekend is. Het lijdt geen twijfel dat er wel Inlanders zijn, die, te midden hunner erotische p'rkoetoet -extases, met hunne gedachten bij deze legende verwijlend, in een zinnelijke roes méér bruikbaar vleesch aan een p'rkoetoet veronderstellen, dan in werkelijkheid aanwezig is. De stille verwachting, dat nog eens onbewust door hen of in hun nabijheid het verlossende woord worden, heeft al menig Inlander-hart tot een ongeschreven roman vol wilde hartstochtsfantasiën geïnspireerd. De eerste aanleiding tot die betooveringslegenden is natuurlijk door den lievelingsheld der Javanen, de incarnatie der bronstigheid, gegeven.

Ardjoena heeft eens in zijn leven vijf nymphen, die door den vloek van een brahmaan (misschien waren het des laatsten kijnvende bijwijven) in tortelduifjes veranderd waren, uit dien staat verlost. In verband daarmee is echter ook wel eens uitgelekt, dat er maar vier verlost werden zoodat één van haar nog altijd als p'rkoetoet rondvliegt. Ieder Inlander meent natuurlijk zijn p'rkoetoet een nymf te zijn, n.l. die ééne betooverde nymf die nog rondvliegt, en hij kan, als hij er aanleiding toe meent te hebben, zijn vrouw niet giftiger maken dan door te verzekeren, dat, als zij naar de markt is, zijn p'rkoetoet zich in dien tijd als kostelijk meisje ontpopt. Die aardigheid zal wel menige p'rkoetoet het leven gekost hebben. Met die legende, intusschen, is grof geld te verdienen. De goedgeloovige wereld wil nu eenmaal bedrogen zijn.

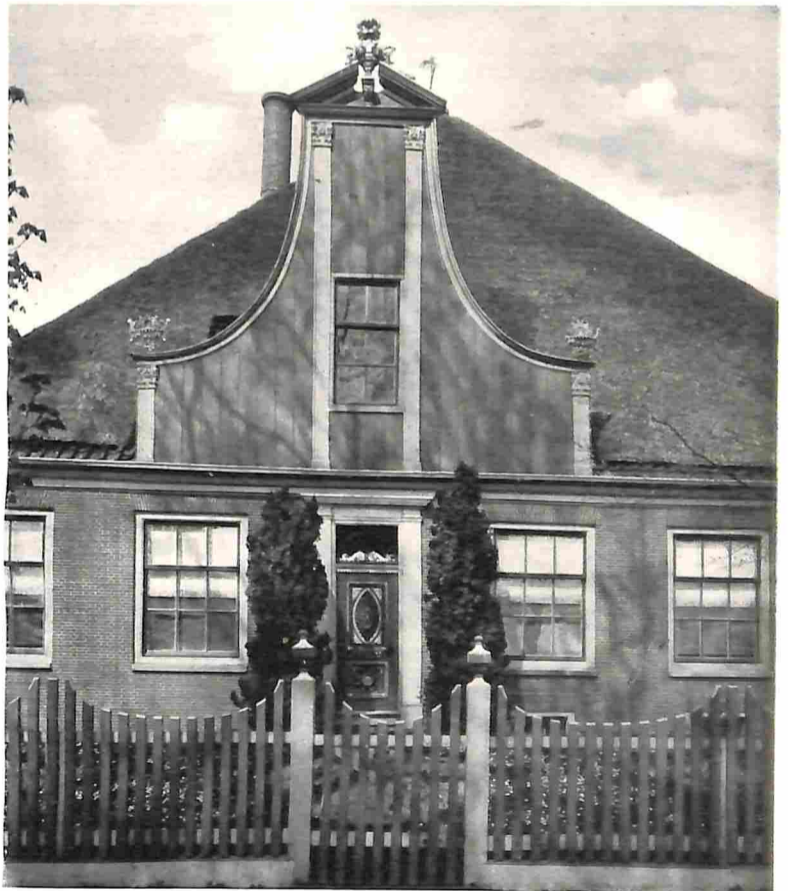
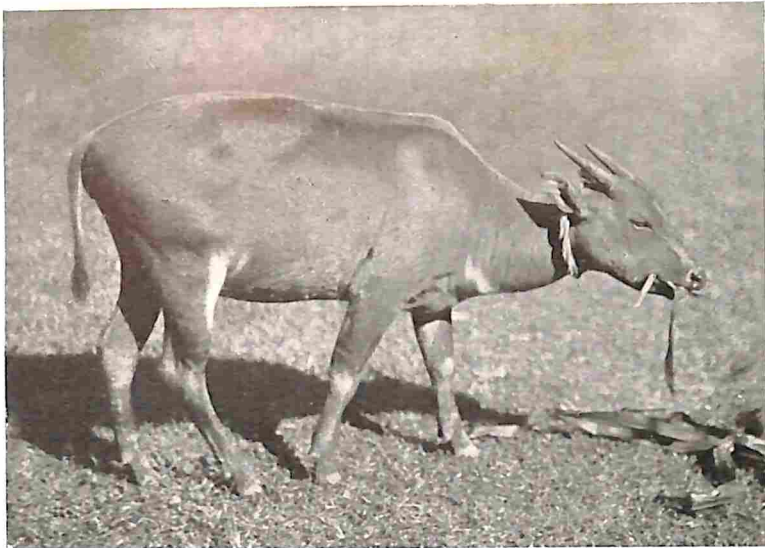

Foto C. Steenberg.

DOOR DE NIJVERE „STREEK”.
OUD-HOLLANDSCHE BOERDERIJ VAN BURGEMEESTER
NEEFJES TE WESTWOUD.

DE BOSCHKOE.

welnu... Daartoe behoeft een geheimzinnig-doend man slechts op het idee te komen om het gerucht te laten rondstrooien, dat hij inderdaad die bewuste p'rkoetoet, de betooverde nymph, bezit en dat hij de formule weet om haar, tusschen zonsonder- en zonsopgang, bij volle maan natuurlijk, in haar ware heerlijke meisjesgestalte om te tooveren. Welke rijk- en vet geworden chinees is dáár tegen bestand; en als de doekoen nu maar zorgt een mooi meisje mede in het complot te hebben, kan hij net zooveel geld verdienen als hij wil. Niet zelden brengen dan de liefhebbers aan de p'rkoetoet zelf fraaie geschenken ten offer, die natuurlijk leukweg door den bezitter worden opgestreken. Het eind van de zaak wordt dan, dat de bezitter zich „eindelijk" (sic) laat overhalen om voor een kapitale som aan den Chinees, die naar China terug gaat en graag in een handzaam kooitje voor zijn vrouw een speelgenootje wil meebrengen (zoo'n huichelaar!) de p'rkoetoet in kwestie te verkoopen... om daarna spoorloos te verdwijnen.

Van meer cosmischen aard is de legende dat vroeger eens een reus smoorlijk verliefd werd op een liefvallige prinses, die wel is waar niet wenschte zijn vrouw te worden, doch hem dit niet pertinent durfde weigeren. Ze bedacht toen een list en zei hem, zijn vrouw te zullen worden, als hij in éénen dag een put kon graven zòd diep, dat zij een lange streng garen zou kunnen neerlaten zonder dat het uiteinde den bodem kon bereiken. Ze dacht dat de reus het wel niet zou bolwerken; maar deze begon uit alle macht te graven en was binnen een uur gereed. Met beklemd gemoed liet de prinses het garen zakken en inderdaad bleek het, dat de bodem onpeilbaar was. Reeds wilde de liefde-dolle reus haar meevoeren, maar ze bedacht een tweede list, hem voorwendende, dat ze er niet zeker van was dat inderdaad het garen den bodem nog niet had bereikt. Op haar verlangen zou hij naar beneden afdalen om zich er van te vergewissen. Hij sprong er in, en aanstonds wierp ze hem een groote hoeveelheid zware steenen na om hem het hoofd te verpletteren. Maar de reus zou de ware reus niet zijn, indien de steenen niet even vlug de put weer uitvloegen, terwijl een dreigende grafstem zijn misnoegen naar boven bromde. In hevige ontsteltenis ontvluchtte de snelvoetige prinses. In een oogenblik was de reus de put uit, haar achterna, terwijl zijn donderstem haar om de ooren dreunde. En toen ze zag dat ze den wedloop zou verliezen, bad zij Batara Goeroe om hulp, die haar in een p'rkoetoet veranderde waardoor ze weldra uit het gezicht van haar vervolger verdwenen was. Deze echter heeft sedert zijn loop nog niet gestaakt en rent, al donderend, nog voortdurend de aarde rond om haar in te halen. Van tijd tot tijd hooren wij zijn vloeken als den donder in de ooren klinken en onmiddellijk daarop het uitsliepend gekoer van de p'rkoetoet; zijn oud-geliefde, die zich veilig verborgen weet en hem kostelijk uitlacht. Ook hierin wordt dus gesymboliseerd het samengaan van de sterke natuurtafereelen met het teere koeren van der Tropen treffendste zinnebeeld.

Overneming verboden.

TROPICUS.

DE BOSCHKOE.

ANOVA DEPRESSICORNIS (SAPI-OETAN).

Zoo'n land als Celebes, dat sedert eeuwen en eeuwen afgescheiden is geweest van 't vaste land, behoudt in zijn fauna nog eigenaardige exemplaren. De meest bijzondere daarvan zijn wel het hertzwijn (babi-roesa. *L. porcus babi-russa*) en de boschkoe (*sapi-oetan L. anoa depressicornis*.)

De sapi-oetan, waarvan bovenstaande afbeelding u een zeer goede voorstelling geven kan, behoort tot de buffels; is feitelijk een overblijfsel uit den oertijd. In schedelbouw vertoont hij groote overeenkomst met den jongen buffel, en sedert men in oude gesteenten in 't vasteland van Indië fossielen gevonden heeft van nu reeds uitgestorven, grootere vormen, is de verwantschap met de buffels als bewezen aangenomen. De buffels zijn, door welke omstandigheden dan ook, in verder ontwikkelingsstadium gekomen; de sapi-oetan heeft zich zoo goed als niet ontwikkeld en is in een van de vormen uit den oertijd gebleven. —

Tot voor niet lang meende men, dat er één soort van deze diergroep bestond. Door Quarles werd evenwel in 't hooggebergte van Zuid- of Midden-Celebes een tweede soort ontdekt, die groote verschillen vertoont met de reeds lang bekende. Zij mist b. v. absoluut eenige witte kleur, en behoudt haar geheele leven het kleed der jeugd. De reeds bekende daarentegen verwisselt op volwassen leeftijd het bruine gewaad voor een zwart kleed. Door de ontdekking van Quarles werd men tevens genezen van de dwaling, dat de anoa alléén voorkomt in Noord-Celebes.

Voor jagers is de sapi-oetan een geliefd stuk wild. Doordat het niet veelvuldig voorkomt is de kop van zoo'n beest voor hen een geliefd trofee. De jacht er op is tevens een groote aantrekkelijkheid, omdat die niet van gevaar ontbloot is. De aangevallen sapi-oetan toch, die in zijn stevige horens een paar geduchte wapens heeft, verdedigt zich dapper, en valt zoo mogelijk aan.

Een volkomen betrouwbaar man verhaalde mij, dat hij, jachtmakende op een sapi-oetan, door een tamelijk breede kali moest waden, om het beest te naderen. Een van de drijvers wondde het met een lans. In plaats van het naderend gevaar te ontvluchten, stortte het dier zich in de kali om zijn belager aan te vallen. —

Een ander vertelde mij hoe hij plotseling door zoo'n beest werd aangevallen. Nadat het opgejaagd was, maakte het plotseling rechts omkeert, nam als 't ware zijn mikpunt, en stortte zich, den kop voorover, op den jager, die na het doodelijk schot, vlug een zijsprong moest maken, om niet door het in zijn vaart nog voortstuwende beest, aan den grond genageld te worden.

Jong gevangen en goed behandeld, kunnen ze echter zeer tam worden, zooals uit onze foto blijkt, die op niet meer dan vier pas afstand genomen is. De hier afgebeelde komt op den roep van den meester en 't vertoont van een lekkernij, als pisang, op hem toe loopen, onderwijl tevreden geluidjes uitstootend, die herinneren aan 't geluid van dingen, die men nooit wil laten hooren in gezelschap van anderen, en die niet nader aangeduid kunnen worden.

Gorontalo.

JOB M. V. BLANKENBERGHE.

BESCHRIJVINKJES.

VERSLAG VAN DE MUZIEKUITVOERING IN HET BOSCH.

Toen ik binnentrad langs de lanen die belegd waren met grasgroene loopers, met bloemen doorwerkt en welriekend, werd ik ontvangen door de *merels*; zij waren allen in 't zwart en bogen zeer diep terwijl ze op behoorlijken afstand bleven; zij gingen mij voor met veel reclame-geroep.

De uitvoering was begonnen.

De *nachtgael* zong den helden-tenor en was klassiek als altijd. Hij had een vogelkersstruik laten vol hangen met bloesems en op een tak had hij zich neergezet. Toen ik naderbij kwam en mijn kijker op hem richtte, bleek hij daaraan even gewend als Caruso: hij zong rustig en volmaakt zeker door. Soms zweeg hij even. Dan klonk het koor helder op, en de eerste tenor streek even een vleugelveertje glad, zooals Caruso, dunkt mij, dikwijls een lok zal hebben rechtgewreven. Hij hervatte telkens zijn partij met onberispelijke zuiverheid.

Van de andere solisten valt het volgende te melden.

De *winterkoning* merkte zoo nu en dan dat hij vol muziek was. Dan zette hij zijn snaveltje wijd open en liep leeg. Het was goed hoorbaar en het was hem ook duidelijk aan te zien, dat hij er zelf niets aan doen kon. Zijn liedje kwam dan ook telkens anders uit, maar boeiend was het steeds.

De *lijster* had een groote partij ongeregelde muziek opgekocht, en hij zat daarvan nu kwistig rond te strooien. Ze was allemaal zeer goed.

De *vink* was te strak opgewonden. Hij raakte aan het afloopen en daverde door. Van dichtbij was hij iets te luidruchtig. Zijn techniek was zuiver, maar veel gevoel zat er niet achter.

De *wielervaal*, die maar even zichtbaar werd als een vliegende vonk, verloor vier droppels gouden geluid. Ze vielen echter niet stuk, maar dampden snel weg in den gulden zonneschijn. Toch bleef er iets van hangen, iets als een gouden wemeling van kleur en klank.

De *fitis* begon vol emfase, maar zijn stemmetje kon het niet halen. Hij eindigde met matte toontjes vol liefelijk geklaag.

De *specht* sloeg een zachten roffel. Ik liep erheen op de teenen om niet te storen, maar toen ik kwam bij den eik waar ik meende hem te vinden, klonk zijn lach onder het stammengewelf als Mefisto's lach in de kerkscène.

De *koekoek* scheen in de stemming van iemand die een weluidenden naam zoo dikwijls heeft herhaald tot de zin ervan hem ontgaat. Toch kon hij niet ophouden hem telkens wéér te roepen. Toen het hem gruwelijk begon te vervelen brak hij den naam in drie of vier lettergrepen weg, maar ging weer dadelijk met zijn welluidende verveling door, gelukkig!

De stem van de *woudduij* was zeer gevoileerd.

De *Vlaamsche gaai* zorgde voor een dissonnant door een afgrijselijk gekrijsch. De kwajongensachtigheid lag er echter zóó dik op, dat ik geloof dat hij den muzikalen clown speelde in zijn bonte pakje. Ik kon onmogelijk kwaad op hem worden.

Ergers was het gesteld met den *fasantheaan*. Die had een claxon aangeschaft en maakte daarmee alarmkreten. In dat opzicht was hij dus even onbeschaafd als een automobiel. Maar, goddank, in dat opzicht alleen! Want de gracieuse trots waarmede hij zich

verwijderde achter de schoone coulissen, onderscheidde hem onsterfelijk van ieder motorvoertuig.

Het koor, dat uitstekend geleid werd, was bezet door vele meezen, kneutjes en gorzen.

De uitvoering was nog lang niet afgelopen toen ik wegging over de groene loopers, uitgeleid door de merels in 't zwart, die juist bezig waren de loopers van wormen te zuiveren. Zij maakten nogmaals diepe buigingen en veel reclame-geroep.

Ik was de eenige van de pers, en publiek was er in 't geheel niet. Maar buiten zaten in een kroosgroene sloot vele kikkers schandelijk te hoonen en te imiteeren. Met een aardkluit verwekte ik een belangrijken ploemp, die tijdelijk de rust op het schellinkje herstelde.

* * *
HET VEN.

In de wierook-geurige, zonnige kerk der dennenbosschen is het ven een prachtig-beschilderd raam.

Vele glazenmakers vliegen nerveus-ritselend rond om herstellingen aan te brengen — maar wat zou daar nu te repareren vallen!

Ja, hoor! Toch! Daar valt een lange barst in het glas... Maar neen, het was een kikker, die plotseling zijn extase uitratelde.

Een reiger, die mij zag en nu opvliegt, gedraagt zich correct volgens een Japansch aquarel, dat hij goed moet bekeken hebben. Zijn pooten sleept hij uit water, maar dat maakt geen wonde.

Een waterlelie wiegelt op de uitkringende rimpeling, waarvan niemand weet of hij ooit eindigen zal.

Een blauwe libel landt geruischloos in het gouden hart der lirie. Zij spreken af samen een gedicht te maken — en 't is geschied.

Het wollegras wuift met zijden zakdoekjes het zonlicht toe.

Als ik besef, dat mijn oogen toch niet alles ineens kunnen begrijpen, ga ik heen; en terwijl ik bespeur, dat de gageelstruiken mijn handen hebben gezalfd met geurige oliën, zie ik dat er een groote brand is uitgebroken in de bremstruiken aan den boschrand. De vlammen zijn zeer fel, maar rook is er niet.

* * *
IN DEN BLOEMENTUIN IN 1917.

De Roos: „Wat een gelegenheid is dat geworden tegenwoordig. Letterlijk iedereen komt hier!”

De Lelie: „'t Is vreeselijk. Men encanailleert zich voortdurend, zonder dat men er iets aan doen kan!”

De Bruine boonen: „Lekker hier tusschen die vier muren.”

De Aardappels: „Kan ik niet vinden. Ik houd meer van de ruimte.”

De Brandnetel: „Ik vind het prettig, dat jullie hier nu zijn. Nu heb ik nog eens een kansje om te blijven staan. Vroeger werd ik er hier onherroepelijk uitgegooid!”

De Klaproos: „Geen zorg meer, makker, waar ik mijn roode banier ontplooi is het verschil der standen opgeheven!”

CHR. A. J. VAN DER LINDEN.

MENNISTE ZUSJE.

NIET over een aardig, zedig meisje, gelijk bovenstaande woorden konden doen vermoeden, maar over een lief, bevallig bloempje ga ik schrijven. Het behoort tot de Saxifragaceën of Steenbreekachtigen, welke haar naam ontleenen aan het oude volksgeloof, dat de wortels dezer plantjes de spleten in rotsen en muren maakten, waarin ze groeien. In den bloeitijd, welke in de maanden Mei en Juni valt, vertoonen zij overvloed van witte, ietwat rose getinte of van rose stipjes voorzien kelken op tamelijk langen stengel. Hoe langer men dit sieraad rond onze perken aanziet, hoe liever het in ons oog wordt; daarom wordt het plantje ook wel *hoe langer hoe liever* genoemd.

Dodonaeüs' Kruytboek, in de uitgave van 1618, noemt het nog niet, om de eenvoudige reden dat het toen bij ons nog niet inheemsch was, zooals opgemerkt wordt door C. N. Wybrands, die over dit bloempje uitvoerig schreef in de jaargangen XV en XVI van het Doopsgezind weekblad „De Zondagsbode” waaraan ik dankbaar, belangrijke gegevens ontleen. De Groningsche hoogleeraar Abraham Munting vermeldt in zijn, in 1716 verschenen, „Nauwkeurige Beschrijving der Aard-Gewassen” drie soorten, n.l. de *S. alba*, *aurea* en *antiquorum*, terwijl hij de plant aanbeveelt als remedie tegen nier- en blaassteen, hetgeen mede zijn oorzaak zal vinden in den naam „Steenbreek”, en deze in verband gebracht met den ouden stelregel: „*similia similibus curantur*”.

Saxifraga, welke in de Pyreneeën thuis behoort, werd in het begin der 18de eeuw door de firma London & Wise, Royal Gardeners in Engeland, in cultuur gebracht, waaraan nog altijd een der Engelsche namen *London pride* herinnert, welke dus niets met den naam der wereldstad te maken heeft. Dat men bij onze overzeesche burens groote voorliefde voor het plantje koestert, kan reeds blijken uit het feit, dat men er ginds allerlei lieve en mooie namen voor uitgedacht heeft, zooals „*none so pretty*”, „*little and pretty*”, „*pretty Betty*”, „*bird's eye*”, „*pheasant's feather*”, „*kiss me love*”, „*kiss me quick*”, „*leaf of St. Patrick*”, en, last not least, *Queen Anne's needleswork*, welke laatste naam aan 't plantje gegeven zal zijn tijdens of kort na de regeering dezer koningin — die na den dood van Koning Willem III, die met haar zuster gehuwd was, den troon beklom en in 1714 overleed — en zoo gekozen zal zijn omdat, zooals een onbekende aan bovengenoemden

schrijver meldde, de bloempjes zulke „fijne dingetjes zijn, dat ze meer aan een handwerk doen denken dan aan natuurkinderen”.

Intusschen doen de Franschen in galanterie ten opzichte van het plantje voor de Engelschen niet onder, waar zij het o.a. „*amourette*” en „*mignonnette*” noemen, terwijl zij evenzeer van „*désespoir des peintres*” spreken als bij ons de naam „*schildersverdriet*” inheemsch is, waarschijnlijk in verband met de omstandigheid dat het plantje zich moeielijk op het doek laat brengen.

Ook de Duitschers dachten lieve namen er voor uit, zooals „*porzellanblümchen*”, welke naam in 't Hollandsch ook door Heukels voor Saxifraga Umbrosa (in de schaduw bloeiend) wordt aangegeven, en „*Jehova blümli*” (in Zwitserland in gebruik), welke vereerde benaming — Jehova bloempje — de schrijver van „*Schoolflora*” aan Saxifraga Hirsuta (met behaarde bladeren) toekent.

Behalve de reeds genoemde Hollandsche namen zouden nog vermeld kunnen worden „*Haagsche juffers*”, „*bruidspijpjes*” e.a., maar komt bovenal in aanmerking die, welke het plantje bij een *Mennist zusje* vergelijkt en herinnert aan hetgeen in den Ned. Spectator van 1749 wordt vermeld, en waaruit blijkt, dat de plant uit Engeland herwaarts overgebracht, hier nu algemeen bekend was: „een goed gedeelte van de nedrigheid der zuivere Menniste Vrijsters en oude Matronen bestaat in de verkiezing van net geschilderde of ingewerkte kleine bloempjes en digt in elkander loopende rankjes op haare kleederen te dragen, evenals stake er meer kwaads in het afbeeldsel van zonnebloem, tulp of roos dan in dat van matielief of rozenknopje”, waarbij de schrijver dan nog als zijn meening te kennen geeft, dat dit „ieder gezond verstand immers belachelijk moet voorkomen”.

Wybrands heeft aangetoond dat de benaming „*Menniste Zusje*”, aan sommige meisjes en vrouwen gegeven, in tweeërlei beteekenis gebruikt werd, n.l. in *ongunstigen* zin, waaraan Starter, de dichter

Foto C. Steenbergh

MENNISTE ZUSJE.
(SAXIFRAGA UMBROSA.)

der „Menniste Vrijage” en niet minder de Brugsche monnik Cornelis Adriaensz, bekend door zijn oudtijds veelgelezen „Sermoenen”, schuld hebben, waar zij de oprechtheid der zoogenaamde „Fijnen” onder de Mennisten in verdenking brachten, wier zedigheid niet altijd in overeenstemming zou zijn geweest met haar uiterlijken eenvoud, gelijk deze in het overdrevene bij de Oud Vlamingen te aanschouwen was, die zelfs, uit afkeer van het toenemende gebruik van vele en groote knopen aan de kleeren, zich slechts van „haken en oogen” bedienden. In het oude Amsterdam herinnerde de „zeven haken en oogen gang” nog aan het bestaan der secte, die aan deze zonderlinge gewoonte haar naam ontleende.

In gunstigen zin gebruikt, gold de benaming „Menniste Zusje” ingezonderheid den Doopsgezinden of zoogenaamden „Waterlanders”, wier eenvoud en netheid, zonder dat er van eenige overdrijving sprake was, geheel in overeenstemming waren met haar algemeen erkende eerbaarheid en deugd.

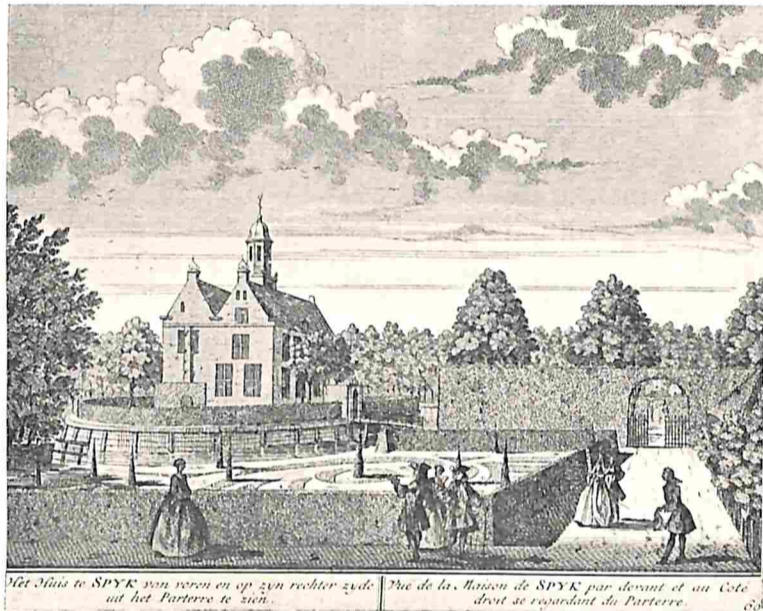
Het thans genoeg bekende en gewilde plantje in onze tuinen, Saxifraga, zal zeker aan haar stemmigheid, bescheidenheid en lieflijkheid de onderscheiding te danken hebben, welke haar toegekend werd in den volksnaam *Menniste Zusje*.

F. W. DRIJVER.

HET ZEGEPRALEND KENNEMERLAND.

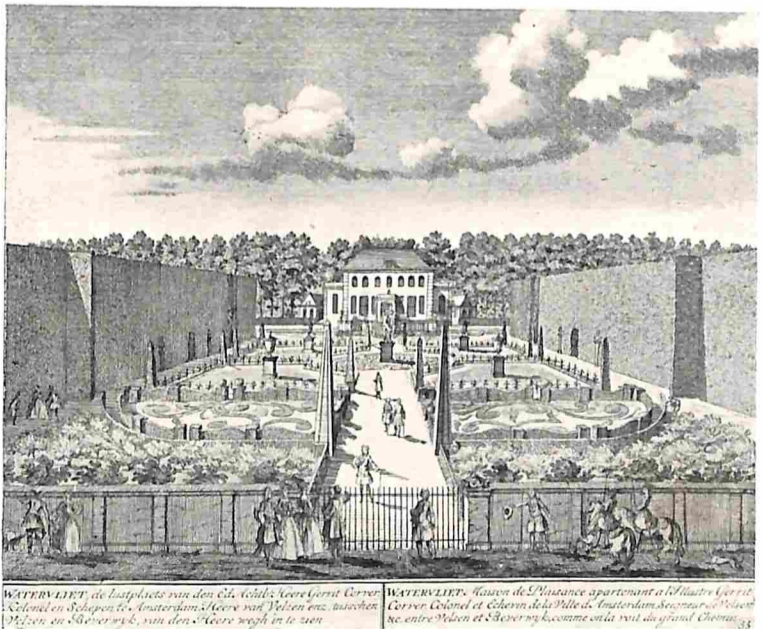
(Vervolg van blz. 284).

WE verlaten de geometrische schoonheid van Assumburg's tuinen om verderop den grooten vijver te aanschouwen met het statige bordes, waar 't deftige gezelschap, dat den gastheer van Meerestein bezoekt, zich gaarne verpoost op warme zomeravonden, wanneer de koelte uit het kalme water de vermoeide gedachten verfrist. Door een lange laan, met groote, hooge schermen afgebakend, bereikt men over een brug 't moderne, zeventiende-eeuwsche huis, dat door grachten wordt omringd. 't Werd in 1690 door

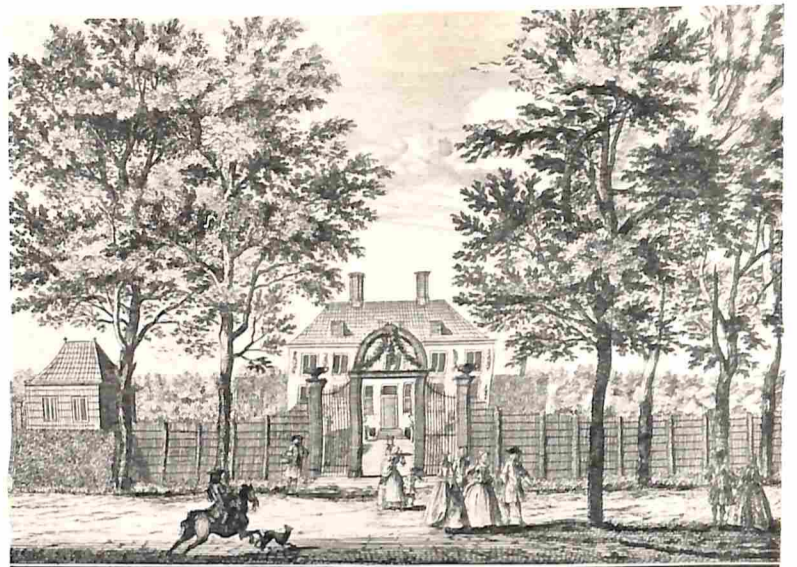
Het Huis te SPIJK van voren en op zijn rechter zijde uit het Parterre te zien. Vue de la Maison de SPIJK par devant et au côté droit se voyant du Parterre.

HET VOORMALIG HUIS TE SPIJK.

WATERVLIET, de Lustplaats van den Ed. Heer Joz. van der Meer, Schepen te Amsterdam, Heer van Wel en enz. tusschen Molen en Schouwburg, van den Heere 1690 in te zien. WATERVLIET, Maison de Plaisance appartenant à l'illustre Corv. Corv. Colonel et Chevalier de la Ville d'Amsterdam, Seigneur de Wel et Molen, au Schouwburg, van den Heere 1690 in te zien.

DE TUINEN VAN HET VOORMALIG HUIS WATERVLIET.
HET ZEGEPRALEND KENNEMERLAND.

Huis te SCHULPEN, behorende den Heere Adriaensz. Koussebant van den Heere 1690 in te zien. Vue de la Maison de SCHULPEN situ sur le grand Chemin appartenant au Sieur Adrien Koussebant.

HET ZEGEPRALEND KENNEMERLAND.
HET VOORMALIG HUIS TE SCHULPEN.

Jacob Boreel gebouwd in plaats van 'de hoeve, die Pieter Ruisch in 1599 neerzette op de plek, waar eens 't oude Meerestein verrees. In 1729 woonde er Hendrik van der Spelt, die natuurlijk „hetzelve nogh dagelijks verbeterd, zijnde deeze prachtige Hofstede in alle hare gedeelten, zoo van gront als opstal, zoo regelmatig en bekoorlijk aangelegt, geschikt, verdeeld en beplant, dat men veel moeite zoude hebben, om hare wederga ergens te vinden”. Ook dit huis had een aloud verleden: 't werd in 't begin der 14e eeuw door Jan van Egmont gesticht. De Egmonts behielden 't als een „onversterfelijk erflied, die jonger man voor 't ouder wijf, daar sij beyde even naer sijn, te verheergewaden als 't versterft, met drie vrangkijkse kroonen”: hier woonde Frederik van Egmont, die in 1566 behoorde tot de edelen, die Maria 't verzoekschrift overhandigden.

En Pieter Ruisch kreeg 't in zijn bezit door zijn huwelijk met de laatste vrouwelijke Egmont, Lucia, de zuster van Jan van Egmont, die in 1599 stierf, toen hij onder admiraal Pieter van der Does op zee vaarde. 't Oudste huis Meerestein werd waarschijnlijk in binnenlandsche oorlogen verwoest:

Nu weent hij op 't gezicht der afgestormde sloten,
Die hij voorheen 't hoofd zaghen aen de wolken stoten.
't Geweldigh Meerestein en Banjaert, wijd ontzien,
Vry-slotten van beroemde Outhollandsche Edellien,
Door vuur en zwaert vernield, met torens en rondeelen
Te gronde weghgerukt in 't barnen der krakkeelen.

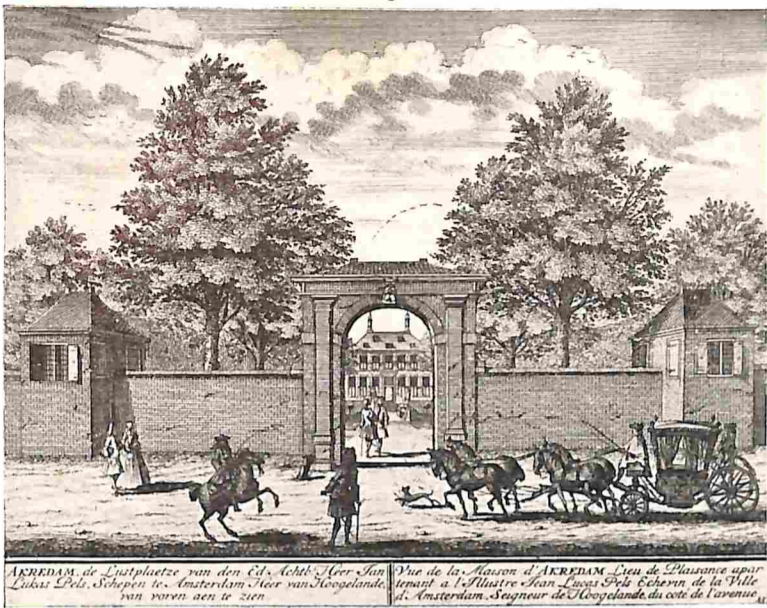
(Antonides: Ystroom).

Niet ver vandaar, tien minuten van Beverwijk verwijderd, ligt 't huis Adrichem, dat reeds in 730 door Karel Martel, de zoon van Hofmeester Pepyn, aan de Utrechtsche kerk werd weggeschonken. In de 12e eeuw werd 't door de West-Friezen verwoest, toen ze onder hun heer Floris den Zwarte in Holland vielen, waarover de broeder van Floris, Dirk VI regeerde. Ze plunderden 't land tot Haarlem toe:

Daer quamen si met gewapender hant
Beide bi water en op 't lant
So machtigh dat den grave dochte,
Dat hi se ververen niet en mochte,
Ende brochten Florens (wien lief of leet)
Al te Haerlem gheleet,
Ende hebben 't heeren-huse verbrant,
Waer so si stonden in Kennemerlant,
Die waren der oude Graven.

(Melis Stoke).

Brouërius meent evenwel, dat 't pas in 1268 werd vernietigd, toen de bewoners van Kennemerland opstonden tegen hun onderdrukkers en eindelijk hun langopgekropten haat vrijlieten, terwijl ze de kasteelen der edelen vernielden en verbrandden, en hen dwongen naar Haarlem te vluchten. In 1729 behoorde het kasteel aan Jacobus Trip Janszoon, schepen van Amsterdam, die hier niet de eenzaamheid behoefde te vreezen, daar een ander vertegenwoordiger der Amsterdamsche society, de schepen François van Harencaspel, te Beverwijk aan de Breestraat op de Schans of Out-Merestyn woonde. En daar ieder huis in Kennemerland zijn traditie behoort te hebben, zoo bewaart ook de Schans de herinnering aan den angstigen, ontroerden tijd, toen de troepen van Albrecht van Saksen, den stadhouder van keizer Maximiliaen, in 1492 den opstand van het Kaas- en Broodvolk onderdrukten, terwijl ze hier bolwerken oprichtten. Ze sloegen de Kennemers en plunderden het gansche land, tot Haarlem toe, evenals in 1577 Gilles van Barlaimont, heer van Hierges de Schans als basis nam voor zijn krijgsovertochten, die voornamelijk hierin bestonden, dat hij moordend en brandend Noord-Holland tot Schoorl verwoestte.

HET ZEGEPRALEND KENNEMERLAND.
DE VOORMALIGE BUITENPLAATS AKREDAM.

In 1729 kon niemand meer vermoeden, dat het bedaarde rustige Beverwijk zooveel zorgelijke moeilijke dagen had meegemaakt: 't zag er zoo kalm en gemoedelijk uit met zijn nederig raadhuis, dat zijn waardigheid hooghield met een simpel klokketorentje; uit een dakraam, als het luikje van een duivetel, zag men over de dorpsstraat. Maar Beverwijk had een lang leven achter zich, reeds in 1298 wordt 't stad genoemd, al blijkt nergens, dat 't ooit ommuurd was. Die stad bezat in de 11e eeuw een kapel, deSt-Aechtenkerk, zonder parochierecht, „dewijl aldaer nochte wijding nochte pael-scheiding was.”

In 1429 werd met verlot van bisschop Zweder van Utrecht het klooster Sion gesticht, doch in de 18e eeuw was van al die liefelijke vroomheid niets meer over. Dan is de materiele tijd gekomen, waarvan we de weerspiegeling vinden in de vorstelijke buitenplaatsen Akredam en Westerhout, in Scheibeek, het eigendom der weduwe van den gezant der Republiek aan het Fransche hof, Willem Boreel, in het Huis te Schulpdenaken van meneer Koussebant(!). Een prachtige, boschrijke oprijlaan voert naar Westerwijk, waar Pieter Pels al het grootmenschen spelgoed bijeenbracht, dat deze kinderlijke patriciers kon bekoren: een hertekamp, een speelhuis en een vijver behoorden tot de onmisbare attributen van een 18e-eeuwsche buitenplaats. Dan komen we eindelijk aan de kerk te Velzen; reeds Willebrordus richtte er een parochiekerk op. Als gruwelijke tegenstelling met dezen vromen man bewaart Velzen de herinnering aan den snooden Geraerd van Velzen, „die geweest is sterk van lichaam en daarnevens kloek van geest, doch fel en bitter tegen den graaf Floris een eedgespan inging.”

Gerard woonde op het huis te Velzen, dat in 1729 het uiterlijk vertoonde van een zeer bescheiden, liefelijke hoeve, waarlangs de wilde wingerd groeide. Toen behoorde het aan Jhr. Cornelis Hulst, wiens vader 60 jaar tevoren de ruïnen van het oude huis had gerestaureerd, want na den moord op Floris was Geraerts statig kasteel tot den grond vernield. Ook de dichter Janus Douza had 't eens in zijn bezit, in 1706 had Gerard Röver het huis in huur. Een curieus staaltje van 18e-eeuwsche poëstasterij is het schoone gedicht, waarmee L. Smids zijn gastheer dankte:

Leef lang, heer Röver! leef lang op deese plaets Mevrouw!
Die ik bezwangerd met oud Hollants ydle droomen,
Soo vriendlijk, soo beleefd mij sie verwellekoomen.
'T is waar, mijn geest is in haar schik met dit Gebouw.
Maar Heer en Vrouw, dit houd mij meerder opgetoogen,
Hier siende uw heus onthaal, daar weer, mijn onvermoogen!
De dankbaarheid bestaat dan in een wensch alleen:
Uw naam kleve aan dit slot tot aan den laatsten steen!

Wanneer we Velzen verlaten hebben, gaan we langs Meervliet aan de Wijkermeer, waar Lukas Trip, burgemeester van Amsterdam, en Waterland, waar Dirk Trip, schepen van Amsterdam, zijn symmetrische bloemparties in de schaduw van hoge boomen en omsloten door de gladde groene geschoren hagen bewonderde.

Hier verkochten de visschers uit het armzalige Wijk, dat even voorbij de duinenreeks in een duinpan verscholen, vlak bij zee lag, de visch, die ze ook naar Haarlem en Amsterdam brachten. Als zoon van zulk 'n geringen visscher werd in 1482 de schilder Rijkert Aertz geboren, die 't aan een ongeluk had te danken, dat zijn talent werd ontdekt en hij zich aan de kunst kon wijden. Rijk brak zijn been, toen hij nog jong was; 't werd slecht gezet, zoodat 't moest worden geamputeerd en hij veroordeeld werd zijn tijd in huis door te brengen. De heelmester zag eens, hoe de jongen met houtskool op den witten schoorsteenmuur het lofwerk en de uitgesneden dierenkoppen van de schouw nateekende en hij zorgde er voor, dat Rijk met-de-Stelt bij den schilder Jan Mostert in de leer kwam. Aertz werd in 1520 opge-

nomen in het schildersgild de Violiersbloem te Antwerpen, dat tot zinspreuk voerde „Uut jonsten verzaemt”. In de Scheldestad schilderde hij de historie van Jozef op de deuren van een altaarstuk voor het Dragersgild, ofschoon hij daar hoofdzakelijk naaktfiguren schilderde in het werk van andere kunstenaars. Hij was vroolijk en geestig, en was erin geslaagd door zijn kunst in zijn onderhoud te voorzien, want hij noemt zichzelf „rijk en welgesteld.” Pas in 1577 stierf de schilder, 95 jaar oud.

(Slot volgt).

RO VAN OVEN.

HET AMERIKAANSCH DUEL

DOOR EWALD GERHARD SEELIGER.

(Geautoriseerde Vertaling).

(32)

„BEN je geslaagd?” vroeg Maggie bevend.
„Hij laat met zich praten!” antwoordde Tom en sleepte de beide koffers naar buiten, waarna hij de deur zachtjes sloot. „Maar ik vertrouw hem toch nog niet heelemaal. Hij ziet er zoo arglistig uit. De kerel is in staat, me nog op 't laatste oogenblik vast te houden. Neem in elk geval dit telegram. Het komt van mijn vriend Tom Fleitman in Tampa. Ga daarheen langs den korsten weg. Laat je door niets terughouden, zelfs als ik niet dadelijk meegaan kan. Ik volg je zoo spoedig mogelijk.”

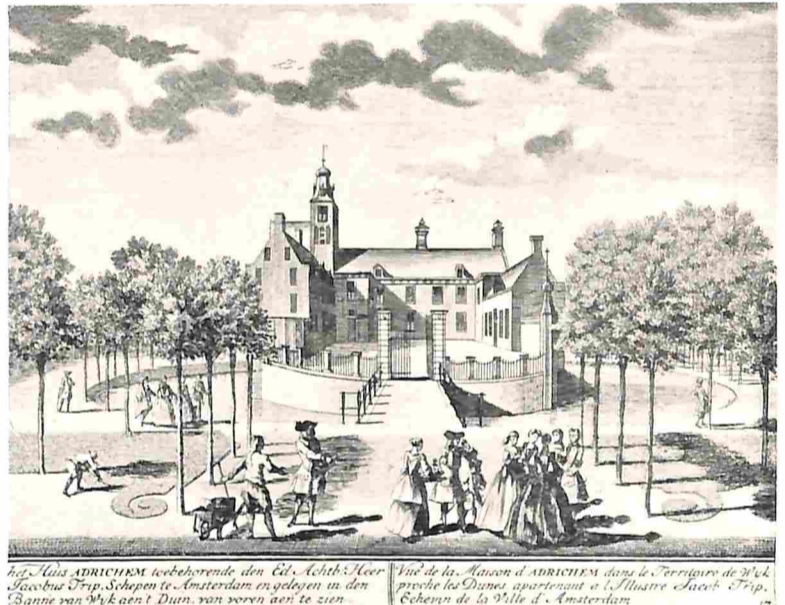
Nauwelijks had zij den inhoud van het telegram gelezen of de auto kwam aanvliegen. Met de grootste snelheid reden zij naar het centraal-station. De Sniffer-man bleef onzichtbaar.

„God zij dank!” zuchtte Maggie, als de auto den eersten hoek omzwaaide.

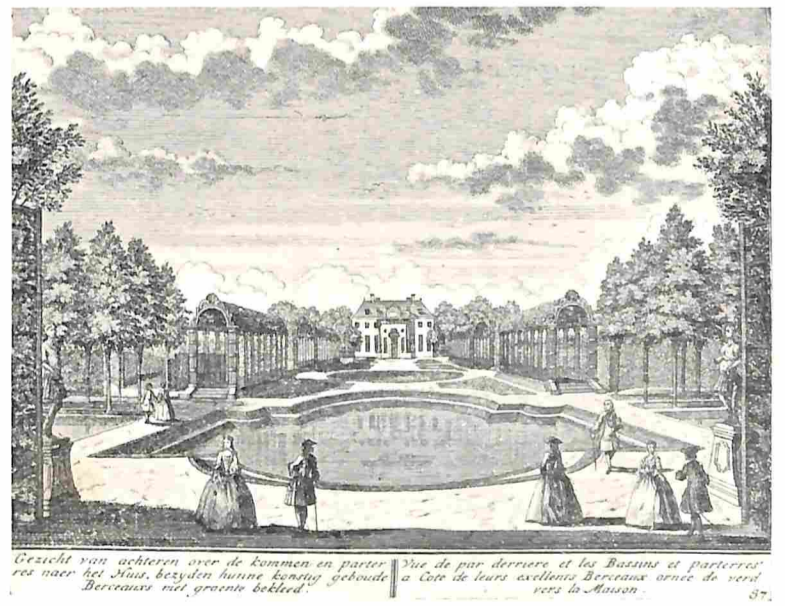
„Men moet nooit te voren danken!” waarschuwde Tom wijs. „Ik zal mijn onaangenaam gevoel, door dezen opper-Sniffer voor den gek gehouden te worden, niet eer kwijt raken, vóór ik in Tampa ben. Je gaat in ieder geval naar juffrouw Nolte. Dat is een zeer respectabele vrouw. En daar wacht je op Patrick Peppercorn.”

„Ja, Patrick!” sprak ze, hem innig omhelzende. „Maar langer dan acht dagen wacht ik niet.”

„Maak je niet bezorgd, Maggie!” riep hij en gaf haar een hartelijken kus. „Patrick Peppercorn is een man die zijn woord houdt; hij zal er komen.”

HET VOORMALIG HUIS ADRICHEM.

GEZICHT OP HUIZE SPAERRYCK AAN-DE ACHTERZIJDE.
HET ZEGEPRALEND KENNEMERLAND.

Tien minuten later zaten zij in den Expressstrein naar Pittsburg. De brave detective liet zich nog steeds niet zien. Maar hij stond in de nabijheid, met het horloge in de hand, op den loer. Een halve minuut voor het vertrek van den trein trad hij te voorschijn en ging voor het open venster staan.

Maggie gaf een gil van schrik.

„Mr. Peppercorn!” sprak de detective hoffelijk. „Als u van plan zijt te vertrekken, moet ik u laten arresteeren. Het is voor beide partijen beter, dat u alle opzien vermijdt en dadelijk vrijwillig uitstapt.”

„Patrick!” riep Maggie wanhopend uit en hield hem vast.

„Maggie, geen opzien wekken!” verzocht hij haar zachtjes, rakte zich los en sprong uit den trein in de geopende armen van den detective.

Met een ruk zette zich de trein in beweging.

Tom en de detective zwaaiden volhardend met hunne hoeden. Maggie hing handen-wringend uit het venster, werd echter bij het vergrooten van den afstand kalmer en wuifde ten slotte met haar zakdoekje.

„Tot weerziens, Maggie!” riep Tom, zoo lang mogelijk met den trein meeloozend, terwijl de wakkere detective op een afstand van twee pas achter hem liep.

Eindelijk bleef Tom staan.

„Nummer een!” dacht hij bij zich zelve. „Met nummer twee ga ik er van door, en nummer drie laat ik onbarmhartig zitten!”

Vervolgens reed hij met den detective naar het telegraafkantoor en bood een telegram aan Tom Fleitman aan, dat luidde: „Maggie zoeven vertrokken. Hoop met tante weldra te kunnen volgen.”

In 't bewustzijn, een zwaren plicht vervuld te hebben, zat hij daarop met den detective drie uur lang in de Elite-Bar en kwam voor den eersten maal in Chicago eerst 's morgens om zes uur thuis.

Den volgenden dag was 't de Zondag, waarop Gladys aan boord van de „Free Love” zou komen. Die zat nog altijd op haar oude plaats, hoeveel moeite Patrick Peppercorn zich ook voor haar gaf. Hij maakte zelfs geen aanstalten zijn werk te onderbreken, toen de boot met Gladys in zicht kwam. Hij stak alleen zijn hoofd door de patrijspoort, toen zij op de valreep sprong.

„Goeden morgen, Gladys!” riep hij, toen haar ietwat schuchtere voeten op de hoogte van het roetzwarte puntje van zijn neus gekomen waren.

„Sta me toe je hier te ontvangen. Ik ben midden in het werk. Stel je voorloopig met oom Sam tevreden.”

En reeds trök hij zich terug. Tegenover een zoo beeldschoon jong meisje als Gladys was hij in deze omstandigheden een beetje verlegen.

Zij vond zijn gedrag hoogst zonderling en was liefst weer van boord gegaan. Maar daar kwam oom Sam's grauwe cylinder boven de reeling uit.

„Welkom, Miss Schwab!” glimlachte hij vriendelijk. „Tom laat zich verontschuldigen. Hij heeft het idee fixe, de „Free Love” vlot te krijgen. En zulke menschen moet men hun gang laten gaan, anders worden zij totaal krankzinnig.”

Gladys zag nog eenmaal naar het patrijspoortje om, vervolgens stapte zij langzaam op het dek. Oom Sam nam zijn hoed af en boog als een echte Don Juan. Maar zij zag ook zijn drankoogjes

en zijn gele gelaatskleur. En ze werd een beetje bang. Deze verschrikte uitdrukking stond haar groote oogen zoo goed, dat oom Sam nog een buiging maakte.

„Het verheugt mij, het mooiste meisje van Florida aan boord van de „Free Love” te mogen begroeten!” sprak hij hoffelijk en bood haar galant de hand.

„Voor vleerijen voel ik niets!” antwoordde zij koel, terwijl zij haar hand terugtrok. „Kan Tom niet met zijn werk ophouden? Hij gedraagt zich niet als een gentleman.”

„Hm!” deed oom Sam . . . „U hebt misschien gelijk! Hij is in den laatsten tijd sterk veranderd. Maar ik moet bekennen, dat hij mij zoo veel beter bevalt.”

„Mij niet!” antwoordde zij kortaf. „Dit schijnt ook een resultaat van uwe opvoeding te zijn, Mr. Shuttlecock. Waarom staart u mij zoo aan? Ik weet, dat u een vrouwenhater is.”

„Dat is laster!” riep oom Sam, zich op de borst slaande. „Wie dat beweert, moet het eerst bewijzen.”

„U hebt het zelf bewezen!” wees zij hem terug. „U hebt Tom verboden te trouwen. Is dat misschien geen bewijs van vijandschap tegenover de vrouwen?”

„Integendeel!” lachte hij met breeden mond en stak zijn handen in zijn peilloos diepe broekzakken. „Ik ben voor de vrije liefde. Dat is alles! Ik maak daarvan geen geheim, want ik ben de openhartigste mensch, die leeft. Ieder maar half-verstandig mensch is voor de vrije liefde.”

„Ieder half verstandige!” herhaald zij met een fijn klemtoontje op „half.” „Maar ieder heelemaal verstandig mensch is er tegen.”

„Is u kwaad op mij?” vroeg oom Sam.

„Neen!” antwoordde zij, voor zich uit starend. „Maar vindt u het zelf niet een schandelijke dwingelandij, Tom het trouwen te verbieden alleen omdat hij van u een erfenis te verwachten heeft? Wat geeft u het recht tot een dergelijke inbreuk op zijn persoonlijke vrijheid?”

„Poeh!” deed oom Sam, zijn wangen opblazend als een doltijn. „U trekt verduiveld flink van leer. U houdt me ten slotte nog voor een boosaardig mensch.”

„Voor een boosaardige dwaas, als u dat wilt!”

„Dat wil ik niet!” weerde hij beslist af. „Maar ik ben een pechvogel. En de arme Tom heeft nog grooter aanleg, een pechvogel te worden. Daarvoor moet ik hem behoeden. Bij hem moet ik een beetje voorzienigheidje spelen. En zoo ben ik dan op de vrije liefde gekomen.”

„De logica hiervan ontgaat me!” riep ze scherp.

„Denkt u er maar eens over!” lachte hij. „De vrije liefde is de beste voorbereiding voor een gelukkig huwelijk.”

Het bloed steeg Gladys naar de wangen. Maar zij hield zich goed. „Meent u dat?” vroeg zij zacht.

„Zeker!” knikte hij vriendelijk. „Ik ben geen vijand van het huwelijk, maar een vijand van het ongelukkige huwelijk. Tom mag wel trouwen, maar eerst wil ik bewijzen hebben, dat het meisje werkelijk van hem houdt.”

Gladys wist daarop niet dadelijk te antwoorden.

Gelukkig kwam Sarah over het dek aanwaggelen en begon op de gong te slaan. Oom Sam bood Gladys zijn arm aan, om haar naar tafel te begeleiden, maar zij weigerde hem. De uitnodiging tot de lunch nam zij echter aan, omdat zij hoopte Tom te ontmoeten. Maar hij liet zich weder verontschuldigen.

„Mr. Tom zit in den stoomketel!” snaterde Sarah. „Hij heeft zich het eten beneden laten brengen. 't „Allright!” lachte oom Tom. „Dat ben ik gewoon, al vele dagen, en ik mis hem niet eens. En u, miss Schwab?”

„Ik ook niet!” antwoordde zij koud, en zij gaf zich zelfs moeite eenige eetlust te toonen.

Sam Shuttlecock moedigde haar naar vermogen aan en nam haar ondertuschen onopgemerkt, maar nauwkeurig op. Met het oog op haar was de whisky-flesch van de tafel verbannen, en vervangen door twee flesschen roode wijn, van welke oom Sam de eene geheel en de andere half ledigde. Gladys roerde haar glas niet aan.

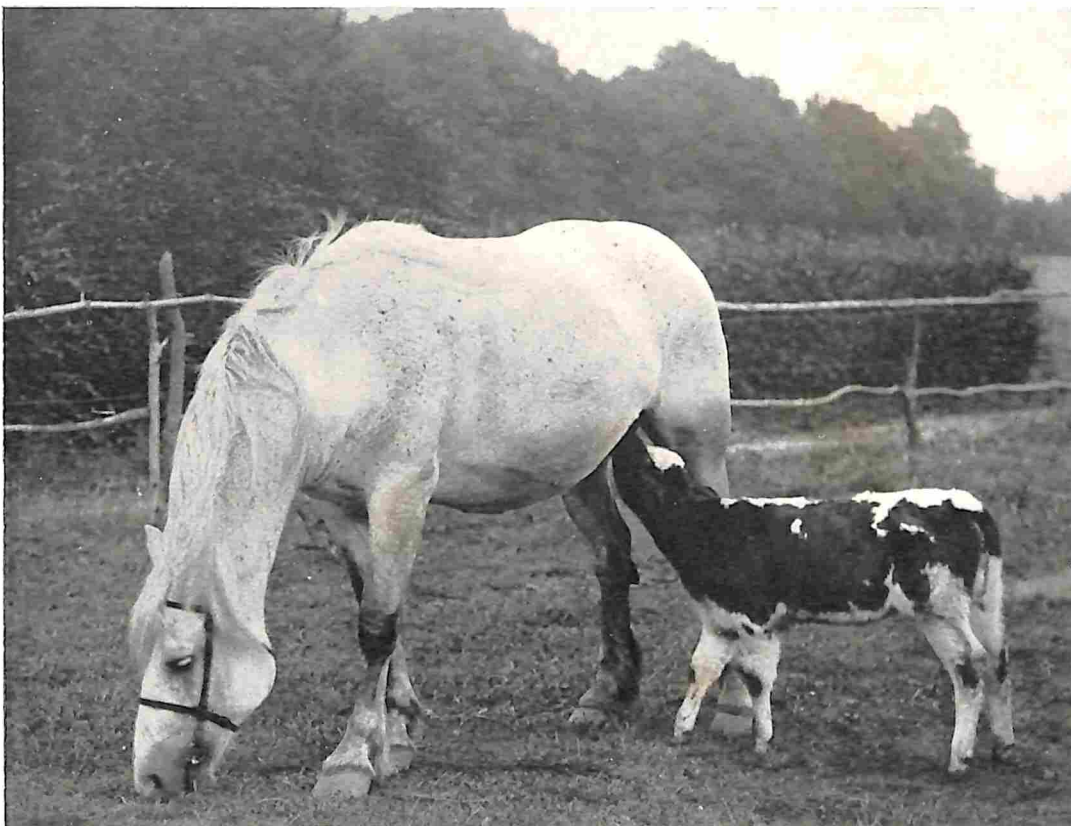
„Op de gezondheid van Tom, de machinist van de „Free Love!” riep oom Sam, zijn glas omhoog heffend.

En nu klonk zij dan toch met hem.

Wordt vervolgd.

Merrie-paard met kalf.

Te Belfeld (L.) kan men in een weide van de wed. van Cleef een merrie-paard zien, dat moederlijke zorgen besteedt aan een kalf. Op de boerderij waren kort na elkaar een kalf en een veulen geboren. Het veulen leefde echter slechts heel kort. En terwijl het paard weder eenzaam in de weide liep, heeft ongemerkt het kalf er zich bij aangesloten en is blijkbaar gaarne als pleegkind aangenomen.

MERRIE-PAARD MET KALF.